

ONDERZOEKSRAPPORT ZUIDERPARK EN AMELANDSEPLEIN

11 April 2014

Auteurs: Jannet Mulder, Jordy Stamps, Kars van Schijndel en Kim Bijman

ONDERZOEKSRAPPORT ZUIDERPARK EN AMELANDSEPLEIN

11 April 2014

Auteurs: Jannet Mulder, Jordy Stamps, Kars van Schijndel en Kim Bijman

Opleiding: Universiteit Utrecht, Sociale Geografie en Planologie

Begeleiders: Maria Bergmans en Nelleke de Jong

Opdrachtgever: onderzoeks- en opleidingsbureau de Veldacademie, Rotterdam

VOORWOORD

Het interdisciplinair onderzoek is tot stand gekomen in samenwerking met onderzoeks- en opleidingsbureau de Veldacademie, welke fungeert als kenniscentrum van de wijk en werkt vanuit een eigen, zichtbare locatie in Rotterdam-Zuid. De Veldacademie koppelde concrete stedelijke opgaves aan onderzoekstrajecten waarin studenten van verschillende onderwijsinstellingen mee aan de slag zijn gegaan, te weten; een afstudeerstudio Veldacademie van Bouwkunde TU Delft, afstudeerstudio RMIT 'Transforming Housing Heritage' van Architecture TU Delft en het leeronderzoek met betrekking tot verhuisgeneigdheid van Geowetenschappen van de Universiteit Utrecht. De inhoudelijke begeleiding is geboden door de docenten van de eigen onderwijsinstellingen. Alle studenten zijn met aanverwante vragen aan de slag gegaan in de wijken Carnisse en Tarwewijk in Rotterdam-Zuid. Deze samenwerking en aanpak heeft ons een unieke kans geboden om in tegenstelling tot de grotendeels theoretische ingestoken vakken aan de universiteit zelf, de realiteit van het werken in het veld te ervaren.

Figuur 1, Zuiderpark promenade

Figuur 2, Toegang Amelandseplein

SAMENVATTING

Dit rapport betreft een onderzoek omtrent de invloed van de tevredenheid met het Zuiderpark en het Amelandseplein op de verhuisgeneigdheid van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Beide wijken kennen hoge vertrekcijfers (CBS,2011), de vraag is waardoor deze hoge vertrekcijfers worden veroorzaakt. Het onderzoek heeft als doel één van de aspecten die van invloed kunnen zijn op deze hoge vertrekcijfers te onderzoeken, namelijk de tevredenheid met openbare ruimten. De openbaren ruimten betreffen het Zuiderpark en het Amelandseplein.

De centrale vraag van het onderzoek luidt:

In welke mate is de tevredenheid met het Zuiderpark en het Amelandseplein van invloed op de verhuisgeneigdheid van bewoners van de Rotterdamse wijken Carnisse en Tarwewijk?

De tevredenheid met beide parken wordt gevormd door verschillende belevingen betreft parkgebruik en de waardering van de fysieke inrichting van beide parken. De belevingen zijn verkregen uit een artikel van Catell e.a. (2008): beleving als plaats van alledaags gebruik, onttrekking, sociale interactie, interetnische interactie, levendigheid en herinnering. Al deze aspecten zijn manieren waarop openbare ruimten beleefd kunnen worden. Binnen deze belevingen bestaat een onderscheid op basis van sociaal-economische en demografische kenmerken. Door middel van kwantitatief onderzoek en aanvullend kwalitatief onderzoek is de data verworven. De enquêtes zijn gebruikt als hulpmiddel om de verbanden te toetsen. Interviews met parkbezoekers dienen ter aanvulling van de gevonden resultaten.

De belangrijkste uitkomst van het onderzoek is dat de beleving van het Amelandseplein als plaats van levendigheid, sociale interactie en alledaags gebruik van invloed zijn op de verhuisgeneigdheid.

Voor het Zuiderpark geldt dat het een buurt overschrijdend park betreft. Er zijn dan ook geen statistische verbanden ontdekt. Wanneer bewoners van Carnisse en Tarwewijk ervoor zouden kiezen te verhuizen naar een andere wijk nabij het Zuiderpark zal de invloed van het park niet anders zijn op de verhuisgeneigdheid dan wanneer zij niet besluiten te verhuizen. Geconcludeerd kan worden dat een buurtpark als het Amelandseplein meer van invloed is op de tevredenheid en daarmee op de verhuisgeneigdheid dan een stadspark als het Zuiderpark. Investeren in de functies van buurtparken zoals het Amelandseplein zou als resultaat een lagere verhuisgeneigdheid kunnen opleveren. Investeren in dit soort buurtparken heeft dus meer effect dan investeren in de grotere stadsparken.

INHOUDSOPGAVE

	Pagina #
Voorwoord	4
Samenvatting	7
Inhoudsopgave	8
Inleiding	10-15
H1: theoretisch kader	16-27
H2: methodologie en operationalisering	28-37
H3: met wie hebben we te maken?	38-47
H4: resultaten	48-62
H5: conclusie	63-65
Literatuurlijst	66-67
Bijlagen	68-71

ROTTERDAM-ZUID

- Carnisse en Tarwewijk
- Parken
- Water (Nieuwe Maas)

CARNISSE EN TARWEWIJK INTRODUCTIE

Introductie van het gebied

Carnisse (10.836 inwoners en 6.046 huishoudens) en Tarwewijk (12.172 inwoners en 6.060 huishoudens) (Gemeente Rotterdam, 2014) maken deel uit van de Rotterdamse deelgemeente

De Rotterdamse deelgemeente Charlois, waar Carnisse en Tarwewijk deel van uitmaken, wordt getypeerd als een 'patchwork' van verschillende type buurten. De meest problematische buurten zijn naast westelijke delen van de noordoever vooral ook gelegen in Rotterdam-Zuid en worden gekenmerkt door laag gemiddeld besteedbaar inkomen en een grote concentratie van etnische minderheden (Aalbers, 2004, p 569). De twee wijken werden dan ook door voormalig minister Vogelaar in 2006 aangewezen als zogenaamde krachtwijken.

Figuur 3, Millinxbuurt 1999-2014

Charlois aan de Zuidoever van de rivier de Maas. Zowel Tarwewijk (79,7%) als Carnisse (49,1%) bestaat voor een groot deel uit woningbouw van voor 1945. In het geval van Carnisse bestaat ook een substantieel deel van de woningen uit de periode 1945 tot en met 1959, namelijk 42,6% (WBOB, 2014).

Verkenning problematiek

Carnisse en Tarwewijk waren voor lange tijd stabiele wijken in Rotterdam. Echter, door het uitblijven van de beoogde stedelijke vernieuwing en doordat delen van de wijk tot een toevluchtsoord werd voor drugsdealers en mensen die zich begaven in het informele circuit met vaak illegale activiteiten, kwam daar verandering in en zijn de wijken rond de eeuwwisseling afgegleden. Met name Tarwewijk kreeg door deze activiteiten en door het geringe onderhoud van particulier gehuurde woningvoorraad, een beruchte reputatie. Bewoners werden geconfronteerd met overlast en begonnen indien de situatie dat toe liet, de wijk te verlaten. Het leidde tot een neergaande spiraal waarbij de vrijkomende woningen zorgde voor leegstand en een toestroom aan mensen die het 'normale' leven verder verstoorden waardoor nog meer

mensen het besluit namen de wijk te verlaten (Aalbers, 2006). Het bezorgt Carnisse en Tarwewijk zeer hoge verhuiscijfers van respectievelijk rond

de 18% en 21% in 2011 (zie tabel 1).

De verhuiscijfer heeft een grote impact op beide wijken en leidt tot diverse problemen op bijvoorbeeld alleen al sociaal gebied (Aalbers, 2006) en is derhalve een belangrijk onderwerp van studie. Het wel of niet verhuizen hangt mede af van de tevredenheid met de eigen buurt. Openbare ruimte is een van de kaders die een bijdrage kan leveren aan de emotionele beleving van de buurt en wijk. Deze beleving wordt gezien als een zeer belangrijke factor binnen het welzijn van de bewoners (Chiesure, p135). Openbare ruimten, waaronder parken zijn bovendien van „economisch van groot belang, want mede op grond daarvan kiezen mensen de plek waar ze willen wonen of hun bedrijf willen vestigen” (NRC, 2011).

Sinds de eeuwwisseling is er al wel het een en ander veranderd, zo zijn in eerste instantie de problemen rond de drugs- en aanverwante praktijken aangepakt door politie en justitie (Aalbers, 2006, p 1083). Daarnaast vond in het Zuiderpark tussen 2002 en 2007 “een ingrijpende vernieuwing plaats met een uitbreiding van het openbaar park. Meer waterpartijen, meer openheid, aanleg van een promenade van west naar oost en herstructurering van volkstuincomplexen en voetbalterreinen” (Gemeente Rotterdam, 2014) veranderde het gezicht van het grootste stadspark van Nederland.

Het onderzoek zal zich richten op de hoge verhuiscijfer in de wijken Carnisse en Tarwewijk en diens woontevredenheid. De focus ligt op het

verband tussen de verhuiscijfer en de tevredenheid met de openbare ruimte. Het onderzoek brengt de specifieke situatie van het Zuiderpark

en het Amelandseplein in beeld. Beide zijn groene openbare ruimten, op twee verschillende schaalniveaus. Te weten een stadspark en een buurtpark.

Relevantie onderzoek

Wetenschappelijke relevantie

In bestaande literatuur over openbare ruimte wordt de relatie tussen openbare ruimte en woontevredenheid uitgelicht. Zo wordt de openbare ruimte in verband gebracht met sociale buurtcontacten en welzijn (Cattell, et al. 2008). De openbare ruimte is van invloed op het dagelijks leven van buurtbewoners en speelt een rol bij de beoordeling van de wijk. Cattell constateert dat er een samenhang bestaat tussen buurttevredenheid en de mate waarin bewoners zich identificeren met de wijk (Cattell, et al. 2008). Omdat de processen die in de bestaande literatuur naar voren komen naar verwachting van invloed zullen zijn op de verhuiscijfer binnen de buurten Carnisse en Tarwewijk wordt een theoretisch kader opgesteld waar dit onderzoek op verder gaat. Zo kunnen het gebruik en de beleving van de openbare ruimte in Carnisse en Tarwewijk in verband worden gebracht met de verhuiscijfer binnen de wijken en wellicht de achterliggende processen verklaren en/of voorspellen. Naast deze toevoeging op de bestaande literatuur die zijn meerwaarde vindt in de praktische toepassing op de buurten Carnisse en Tarwewijk is dit onderzoek tevens een relevante toevoeging op de werkwijze van de Veldacademie. Dit instituut hanteert namelijk een werkwijze genaamd

‘leefveldenanalyse’ waarbij kwalitatieve onderzoeksmethoden worden toegepast in het veld. De kwantitatieve aanpak van dit onderzoek kan nieuwe inzichten bieden over het dagelijks leven van bewoners in Rotterdam Zuid.

Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek is daarnaast ook van maatschappelijk belang. De laatste jaren blijkt namelijk uit het nieuws dat de oorspronkelijke buurtbewoners van Carnisse en Tarwewijk niet tevreden zijn met hun buurt door ‘toegenomen criminaliteit en overlast’ (AD, 2006). In Carnisse willen de oorspronkelijke bewoners bijvoorbeeld verhuizen omdat tijdelijke bewoners, zoals Polen, er drinken, schreeuwen en vechten (Dichtbij, 2012). De onderzoeksresultaten, verkregen door middel van enquêtes, zullen inzicht geven in de perceptie van de bewoners op hun wijk.

Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de Veld Academie, gevestigd in Rotterdam Zuid. De onderzoeksresultaten kunnen worden meegenomen in de ontwikkeling van nieuwe plannen, zoals ook daar een opgave ligt voor architectuurstudenten van de TU-Delft. Wanneer blijkt dat de inrichting van de wijk niet aansluit bij de behoeften van de bewoners, kan de openbare ruimte worden verbeterd ten behoeven van de bewoners. Onder het begrip “openbare ruimte” wordt in dit onderzoek de ruimte bedoeld die publiek toegankelijk en te gebruiken is. Hierbij ligt de focus op parken. In de wijken Carnisse en Tarwewijk zal worden gekozen voor het Zuiderpark en het Amelandseplein.

Het is dus van belang om te weten of de inrichting van de wijken Carnisse en Tarwewijk aansluit bij de wens van de bewoners van deze wijken. Er wordt verwacht dat als de inrichting van

de wijken niet aansluit bij de wensen van de bewoners, deze bewoners ontevreden zullen zijn over hun wijk en meer geneigd zijn om te verhuizen uit de wijk dan de bewoners die tevreden zijn met hun buurt. Om te weten waarom er ontevredenheid zou kunnen zijn onder bewoners en of bewoners wel of niet verhuiscaneigd zijn, is daar onderzoek naar gedaan.

Probleemstelling

Doelstelling

Het onderzoek zal een inzicht geven in de mate waarin tevredenheid met de openbare ruimte een rol speelt in de verhuiscaneigdhed van de bewoners. In deze studie betreft het de tevredenheid van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk over de groene openbare ruimten Zuiderpark en Amelandseplein. De tevredenheid en verhuiscaneigdhed van verschillende typen bewoners zullen met elkaar in verband gebracht worden.

Centrale onderzoeksvraag

In welke mate is de tevredenheid met het Zuiderpark en het Amelandseplein van invloed op de verhuiscaneigdhed van bewoners van de Rotterdamse wijken Carnisse en Tarwewijk?

Opbouw van het rapport

Ten eerste zal door theorie het onderzoek ingekaderd worden, aand de hand waarvan deelvragen geformuleerd zullen worden. Ook zullen vanuit de theorie hypothesen naar voren komen. Deze hypothesen zullen getoetst worden. De verbanden die getoetst gaan worden, staan verbeeld in een conceptueel model. Vervolgens wordt besproken wat de onderzochte steekproef is en in hoeverre deze steekproef representatief is voor de doelpopulatie: bewoners van

Carnisse en Tarwewijk. De resultaten van de toetsen zullen besproken worden in een apart hoofdstuk. Ten slotte wordt afgesloten met een concluderend hoofdstuk.

MILLINXBUURT 1999-2014

H1: THEORETISCH KADER

Wijken met een hoge problematiek op bijvoorbeeld sociaaleconomisch gebied kennen vaak een hoge doorstroom van bewoners, in deze wijken is de verhuisgeneigdheid groot (Kearn en Parkes, 2003, p.827). Er is al meerdere malen onderzoek gedaan naar de beweegredenen van bewoners van deze wijken om te gaan verhuizen. Dit theoretisch hoofdstuk geeft naast de problematiek omtrent verhuisgeneigdheid, de woontevredenheid en het belang van de openbare ruimte weer.

Problematiek verhuisgeneigdheid

Verhuisgeneigdheid houdt simpelweg de wil om te verhuizen in. Wanneer een persoon geneigd is te verhuizen wil hij/zij graag verhuizen. Verhuisgeneigdheid wordt in de meeste gevallen aangedreven door een mis match tussen de woonwensen en voorkeuren van een huishouden aan de ene kant, en de kenmerken van de huidige woonsituatie aan de andere kant. Het probleem is dus dat de woonsituatie niet kan voorzien in de behoefte van bewoners. Er is sprake van woonontevredenheid. De mis match is vaak het resultaat van veranderingen in de demografische samenstellingen van een huishouden. Door het krijgen van kinderen is er bijvoorbeeld meer behoefte aan ruimte, de huidige woonsituatie kan niet meer voorzien in deze behoefte. Hierdoor neemt de verhuisgeneigdheid toe (van Ham en Clark, 2009, p.1443).

Er is steeds meer bewijs dat niet alleen demografische veranderingen binnen huishoudens maar ook buurtkenmerken van invloed zijn op de verhuisgeneigdheid. In de literatuur worden drie soorten buurtkenmerken onderscheiden die mogelijk van invloed zijn op de wil om te verhuizen van bewoners. Dit zijn de fysieke structuur van de buurt en de sociaaleconomische en etnische kenmerken van de buurtbevolking. Een belangrijk aspect van de fysieke dimensie is de bebouwingsdichtheid. Dit is een goede graadmeter voor factoren als vervuiling en overlast. Ook worden het gebrek aan groene openbare ruimte, de infrastructuur en de verschijning van de gebouwde omgeving als beïnvloedende factoren gezien (van Ham en Clark, 2009, p.1444). Hier wordt later in dit hoofdstuk meer aandacht aan besteed.

Verder wordt een hoge doorstroom van bewoners in een wijk volgens Kearns en Parkes (2003, p.828) vaak geassocieerd met een hoge criminaliteit, zwakke structuren binnen buurten, een gebrek aan identificatie met de buurt en een gebrek aan anonimiteit. Andersen (2008, p.79) noemt ontevredenheid als gevolg van sociale problemen en criminaliteit als de voornaamste redenen waarom bewoners van achtergestelde wijken besluiten te verhuizen.

Dit zijn allerlei aspecten die de bewoners van de desbetreffende wijken zelf meemaken en ervaren. Er blijkt echter dat ook de ervaringen en gedachten van bewoners buiten de wijk van invloed zijn op de verhuisgeneigdheid

van bewoners in de betreffende wijken (Permienter e.a., 2009, p.2164). Hierbij gaat het om de reputatie van een wijk. Onder reputatie wordt volgens Permienter e.a. (2007, p.202) 'de overtuigingen of meningen die in het algemeen gedeeld worden over iets of iemand' verstaan. Deze overtuiging of meningen kunnen ook doelen op een plaats.

De individuele status kan worden afgeleid van de reputatie van de buurt waar hij of zij woont. Op deze manier kan de buurt worden gebruikt als indicator voor de individuele status van een persoon. De plaats waar men woont wordt dus gezien als een weerspiegeling van een positie in de maatschappij. Als gevolg hiervan willen mensen die wonen in een wijk met een slechte reputatie soms verhuizen, zelfs als zij tevreden zijn met hun woonomgeving (Permienter e.a., 2009, p.2165). Hierbij wordt het beeld dat buitenstaanders van hun wijk hebben verkozen boven de eigen tevredenheid.

Wat verhuisgeneigdheid betreft is er sprake van een vicieuze cirkel. De problemen die worden gezien als de oorzaak van de hoge doorstroom worden versterkt door de hoge doorstroom. Mensen die naar een buurt verhuizen die niet de intentie hebben lang in de buurt te verblijven zijn namelijk minder geneigd te investeren in de wijk en zullen minder deelnemen aan sociale contacten. Doordat er door de bewoners die snel besluiten te verhuizen niks wordt opgebouwd in een buurt, wordt de buurt niet verbeterd. Hierdoor is er vaak sprake van een achteruitgang van de wijken die te kampen hebben met een hoge verhuisgeneigdheid (Feijten en Ham, 2009, p.2107).

Woontevredenheid

Een van de aspecten die volgens Adriaanse (2007, p.290) van invloed is op

de verhuisgeneigdheid is de woontevredenheid. Ook Andersen (2008, p.86) noemt dat de tevredenheid van bewoners in verband kan worden gebracht met de verhuisgeneigdheid.

Adriaanse (2007, p. 301) verstaat onder woontevredenheid de tevredenheid van bewoners met hun woning, het sociale klimaat van de wijk en de bestaande reputatie van de wijk. Zo stelt Adriaanse dat sociale contacten in een wijk van invloed kunnen zijn op de woontevredenheid. Ook factoren zoals de duur van het verblijf, de fysieke kenmerken van de woning en de buurt, sociale banden, en de sociaal-demografische kenmerken van de bewoners wordt gezegd dat ze van invloed zijn op de woontevredenheid. De fysieke kenmerken van de woning en de buurt zijn dus ook van invloed. Onder de fysieke kenmerken van de buurt vallen ook de openbare ruimten, zoals stadsparken. Over de invloeden van deze ruimten zal de rest van het theoretisch kader zich buigen.

Beleving en waardering van de openbare ruimte

Zoals eerder genoemd is een slechte identificatie met de buurt van invloed op de verhuisgeneigdheid van bewoners (Kearns en Parkes, 2003, p.827). Deze identificatie met de buurt hangt samen met het gemeenschapsgevoel dat door bewoners in de wijk wordt ervaren. Uit onderzoek van Cattell e.a (2008) blijkt dat een groot scala aan openbare ruimten dat dagelijks gebruikt wordt door bewoners een positieve invloed kan hebben op dit gemeenschapsgevoel. De openbare ruimte kan op deze manier ook bijdragen aan het feit of mensen wel of niet besluiten te verhuizen.

Het volgende zal inzicht geven in de manieren waarop de openbare ruimten beleefd en gewaardeerd kunnen worden.

Openbare ruimte zou streng gedefinieerd kunnen worden als het grondgebied en civiele kunstwerken die in bezit zijn van en onderhouden worden door de overheid. Deze ruimte is publiek toegankelijk en kan zo in theorie door iedereen gebruikt worden. Deze formele definiëring van openbare ruimte is echter te beperkt. Er is namelijk ook ruimte die formeel niet als openbare ruimte gedefinieerd kan worden maar wel op deze manier gebruikt wordt. Dit is ruimte die wel openbaar toegankelijk is maar niet in het bezit van de overheid. Een voorbeeld hiervan is het van Swietenhof, een binnentuin in Carnisse. Deze gemeenschappelijke hof is formeel eigendom van de eigenaren van omliggende woningen maar is publiek toegankelijk. Dit soort ruimten worden informele openbare ruimten genoemd (Meyer e.a., 2009, p. 10). Zowel formele als informele openbare ruimte worden in dit onderzoek als openbare ruimte aangeduid.

In eerste instantie hebben openbare ruimten een bepaald praktisch nut. Openbare ruimten zijn vaak tot stand gekomen vanuit praktische overwegingen. Zo zijn straten primair bedoeld als een infrastructuur die verkeer doorgang kan geven. Pleinen zijn van oudsher centraal in een stad of dorp ontstaan vanwege de functie als marktplaats (Meyer e.a., 2009, p.10).

Een tweede functie van de openbare ruimte hangt deels samen met gezondheid en welzijn en heeft te maken met de sociale, culturele en politieke betekenis die aan openbare ruimten gegeven wordt.

In de openbare ruimte kunnen namelijk fundamentele burgerlijke waarden als vrijheid, openbaarheid en gelijkheid tot uiting komen (Meyer e.a., 2009, p.10). De kwaliteit van openbare ruimte heeft niet alleen met praktische, natuurlijke of esthetische waarden te maken maar heeft ook te maken met de sociale interactie die er plaatsvindt. Zo draagt de openbare ruimte bij aan gemeenschapsgevoel, bridging en bonding en kan men in de openbare ruimte ontsnappen aan dagelijkse routines. Naast sociale interactie draagt de positieve invloed van groen bij aan het welzijn en de gezondheid van mensen (Catell e.a., 2008, p.544).

Ten derde fungeren openbare ruimten namelijk als plaatsen die gezondheid en welzijn bevorderen. Het gaat hier voornamelijk om groene openbare ruimten. Bij onderzoek wordt veelal gefocust op de functie van parken, maar bijvoorbeeld ook bossen, stadstuinen en groene daken kunnen beschouwd worden als groene ruimten. Parken in het bijzonder dragen bij aan gezondheid en welzijn door de aanwezigheid van groen en door het feit dat een park vaak gebruikt wordt voor fysieke activiteiten (Wolch e.a., 2014, pp. 1-2).

Het nut van parken en groenvoorzieningen

Het is dan ook niet voor niets dat er in de Nota's Ruimtelijke Ordening in de loop der jaren normen zijn opgesteld voor het aantal m² groenvoorziening per inwoner en de maximale loopafstand naar deze groenvoorziening. De laatste decennia is kritiek op deze normstelsels gegroeid. Deze normen zouden namelijk onvoldoende recht doen aan het eigen karakter van binnenstedelijke woongebieden. Als er voldaan zou moeten worden aan deze

normen, zou er voor de gewenste hoeveelheid parken te veel woningen moeten worden gesloopt, zo blijkt uit de praktijk van de stadsvernieuwing. Ook blijkt de norm negatief en plichtmatig uit te pakken in de praktijk in buitenwijken met een hoog aandeel grondgebonden laagbouwoningen. Daarnaast worden parken van middelgroot formaat in dit type wijken nauwelijks gebruikt (Meyer e.a., 2006, p. 9, 42,44). Dat brengt wel de gevolgen met zich mee dat door stedelijke uitbreiding en verdichting de hoeveelheid groene ruimte is afgenomen in de steden. Ook moeten stadsbewoners steeds grotere afstanden afleggen om in het groen te kunnen recreëren (B&G, 2004, p. 9).

Het is de vraag of stadsbewoners deze grotere afstanden ook daadwerkelijk afleggen en hoe belangrijk groenvoorzieningen zijn voor stadsbewoners.

Uit onderzoek van Verbeek voor het Sociaal Plan Bureau (NRC, 2011) blijkt dat stadsbewoners voor vrijetijdsbesteding het liefst gebruik maken van voorzieningen in de buurt: „Mede door het deeltijdwerk heeft de Nederlander vaak kortere periodes vrij. Het ligt voor de hand die vrije tijd daarom dicht bij huis door te brengen, zoals in een park”.

Groenvoorzieningen zijn erg bepalend voor de waardering van de woonomgeving (Maat en de Vries, 2002, p. 9-10). De tuin is het meest aantrekkelijke aspect van de woonomgeving. Mensen gebruiken groen in hun woonomgeving als dat aanwezig is, maar mensen die minder groen in de nabijheid van hun woning hebben, vertonen geen compensatiegedrag door juist vaker groenvoorzieningen te bezoeken. Woonomgevingsgroen en parken zijn, na de tuin, openbaar vervoer en winkels, het meest aantrekkelijke aspect van de woonomgeving en zijn erg be-

palend voor de waardering van de desbetreffende woonomgeving (Maat en de Vries, 2002, p. 9-10). Het blijkt dat huishoudens die het zich financieel kunnen veroorloven en op de woningmarkt iets hebben te kiezen, relatief vaak verhuizen naar een huis met een tuin in een sub urbane omgeving (BNG Bank, 2004, p. 9-10).

Er bestaat ook een positief verband tussen de tevredenheid over de woonomgeving en het zogeheten groengebruiksgedrag. Mensen gebruiken volgens onderzoek van Maat en de Vries (2002, p. 9-10) groenvoorzieningen intensiever naarmate ze positiever denken over de directe woonomgeving.

De kwaliteiten en belevingen van openbare ruimten (stadsparken)

In fysiek opzicht wordt “de kwaliteit van de openbare ruimte bepaald door de maat en vorm van de openbare ruimte, de beplanting, de aanwezigheid van oppervlaktewater, het materiaalgebruik in het grondvlak, reliëf en hoogteverschillen, verlichting en straatmeubilair” (Meyer e.a., 2006, p. 9). Ook is het wel of niet bezoeken van een park niet alleen afhankelijk van de fysieke eigenschappen van een park, maar ook van de conditie van deze eigenschappen. Maar de kwaliteit van de openbare ruimte wordt niet alleen bepaald door fysieke eigenschappen (Ariane e.a., 2005, p. 164).

Er bestaan veel verschillende soorten en typen openbare ruimten zijn die hun vorm en andere fysieke kenmerken in eerste instantie verkregen hebben door de praktische doelen die deze ruimten dienen. Maar de openbare ruimten

horen neutraal te zijn. Een openbare ruimte moet zich juist niet op een functie richten. Daardoor worden gebruikers van de openbare ruimten in staat gesteld de wereld vanuit verschillende perspectieven te zien (Meyer e.a., 2006, p. 17).

De kwaliteit van een stadspark als een openbare ruimte wordt dan ook bepaald door de veelheid van kenmerken van het park die zorgen voor verschillend gebruik en beleving van dit park. Mensen kunnen zich aangetrokken voelen tot een park, waar ze deel kunnen nemen in een bepaalde gedragssfeer en gebruik kunnen maken van voordelen in een park (Ariane e.a., 2005, p. 164).

Catell e.a. (2008) hebben onderzoek gedaan naar de relatie tussen openbare ruimte, sociale interactie en welzijn. Met het gebruik van kwalitatieve methoden worden verschillende belevingen als kwaliteiten van de openbare ruimte onderzocht.

Ten eerste fungeren openbare ruimten als alledaagse plaats voor mensen. Ze worden gebruikt voor vrijetijdsbesteding en recreatie, maar ook voor een wandeling, het observeren van anderen of andere activiteiten. In het artikel van Catell e.a. (2008, pp. 550-551) komt naar voren dat de waarde van openbare ruimten voor veel geïnterviewden lag in de gedeelde en sociale elementen die karakteristiek zijn voor openbare ruimten, in het bijzonder voor ouderen. Ook noemt hij twee eigenschappen van openbare ruimten die er voor zorgen dat gebruikers de plek elke dag gebruiken. Ten eerste moeten gebruikers zich comfortabel en op hun gemak voelen in de openbare ruimten. Dit gevoel moet bij kunnen dragen aan vertrouwen in de wereld. Ten tweede is het nodig dat de openbare ruimte een aangename plek is om te verblijven,

hoewel de perceptie van 'aangenaam' per persoon kan verschillen.

Ten tweede draagt een openbare ruimte bij aan herinneringen van mensen. Deze herinneringen zijn subjectieve betekenissen die zich hebben kunnen opstapelen in een bepaalde tijd. De openbare ruimte kunnen nostalgische gevoelens opwekken bij gebruikers. Er kan een vertrouwensband met deze locatie zijn opgebouwd in de loop van de jaren, wat een gevoel van veiligheid en verbondenheid met de plek kan geven. Dit draagt bij aan een gevoel van welzijn (Catell e.a., 2008, pp. 551-552).

Ten derde kunnen mensen er ook even ontsnappen van hun dagelijkse drukte of de drukte van de stad. Ook kan men hier privacy hebben die men thuis niet vindt. De openbare ruimte kan een plek zijn om tot rust te komen, waarbij de mogelijkheden hiertoe wel kunnen verschillen per tijd op de dag of tijd van het jaar. De openbare ruimte kan hier dienst doen als een plek voor bezinning en reflectie (Catell e.a., 2008, p. 552).

De vierde kwaliteit die aan openbare ruimte wordt toegeschreven is het bieden van een plek voor sociale interactie. Hoewel dit niet altijd als positief wordt ervaren, denk hierbij aan bijvoorbeeld racisme, kunnen openbare ruimten mensen samenbrengen. Een klein gebaar als een lach of een knikje kan iemand al goed doen voelen, maar soms worden ook vriendschappen gesloten. Catell e.a. (2008, p. 553) geeft omtrent het aspect sociale interactie aan dat de grotere parken gewaardeerd worden door de faciliteiten en evenementen die de parken te bieden hebben. Hierdoor is er in de grotere parken meer sprake van georganiseerd contact. In het bijzonder voor jeugd en ouders met kleine kinderen, bieden parken informele plekken om vrienden te ont-

moeten of om met familie een dagje uit te gaan. De faciliteiten van een park en de activiteiten die er gedaan kunnen worden, zorgen voor mogelijkheden voor dit contact. Daar tegenover staan de wat kleinere parken. Deze kunnen gebruikt worden als doorsteekroute naar een andere plek. Doordat mensen geregeld door deze parken heen lopen, bijvoorbeeld ook tijdens het uitlaten van de hond, bieden kleinere parken meer de gelegenheid contact te zoeken met andere buurtbewoners.

De vijfde kwaliteit die aan de openbare ruimte toegeschreven wordt hangt samen met deze interactie. De interactie tussen mensen van een verschillende etniciteit wordt namelijk ook mogelijk gemaakt door de aanwezigheid van openbare ruimte. Zo worden parken gezien als plekken waar eerder contact zou kunnen ontstaan tussen verschillende etniciteiten dan in een georganiseerde setting. Catell e.a. (2008, p.554) noemt dat de functie van het park als plaats voor interetnische interactie in de meeste gevallen als positief wordt ervaren. Het is echter het geval dat personen die nieuw zijn in de buurt negatieve ervaringen kunnen ondervinden aan het interetnische contact.

Op de laatste plaats is de openbare ruimte een levendige plek. Deze levendigheid draagt bij aan een positief imago van de plek waardoor mensen trots zijn op deze plek. Ook kan deze plek het etnische en het sociale netwerk steunen als men de plek frequent gebruikt, wat zorgt voor een levende lokale gemeenschap. Daardoor kan een openbare ruimte dienst doen als een plek waar men zich veilig, op hun gemak en getolereerd voelt. De behoefte aan levendigheid kan echter verschillen per persoon, wat afhangt van de levensfase van de persoon. Sommigen kunnen meer behoefte hebben dan anderen om een levendige plek op te

zoeken. Daarnaast draagt wederzijds begrip en een gevoel van verbondenheid met zo'n levendige plek bij aan het welzijn van mensen Catell e.a. (2008, pp.554-555).

Deze verschillende kwaliteiten worden in dit onderzoek gebruikt als leidraad om de waardering van de openbare ruimte te kunnen onderzoeken.

Verskil in beleving

Het gebruik van openbare parken in Nederland neemt niet alleen toe, ook zijn er verschuivingen waar te nemen, zo constateerde het NRC in 2011 dat "na de immigranten met hun uitgebreide picknicks... de laatste jaren vooral de hoogopgeleiden voor drukte in de parken" zorgen. Ook wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat er aanzienlijke verschillen bestaan in het park en openluchtrecreatie gedrag onder verschillende groepen (Ariane, p163). Er zijn een tweetal categorieën te onderscheiden, namelijk demografische kenmerken en sociaaleconomische kenmerken, die bepalend zijn voor het verschil in park activiteiten en participatie.

Demografische kenmerken

Voor het bezoeken van een park geldt dat verschillende leeftijdsgroepen verschillende motieven aanhalen. Bovendien ondernemen zij heel verschillende activiteiten (Chiesure, 2004, p137). Ook Payne constateert het verband tussen leeftijd en parkgebruik, waarbij een toename van de leeftijd gepaard gaat met een afname aan fysieke activiteiten en de mate van buitenrecreatie (Payne, 2002, p184). Dit wordt ook genoemd in onderzoek van Özgüner (2011, p. 602). Er is bewijs dat leeftijd van belang is voor de tevredenheid over woningsituatie. Inwoners in een

later stadium van hun leven zijn meer geneigd om meer tevreden te zijn met hun woningsituatie, onafhankelijk van hun woning- of buurtkarakteristieken (Brounen e.a., 2012, p. 2672). Leeftijd is een van de drie demografische kenmerken waarop we de gebruikers kunnen onderscheiden, de andere kenmerken zijn het geslacht en etniciteit.

Zo blijkt dat parkbezoek onder oudere volwassenen, vrouwen en etnische minderheden over het algemeen een onregelmatig patroon door de tijd laten zien en dat zij daarnaast vaker onder de groep niet-gebruikers van het door haar onderzochte park behoren (Ariane, p162). Payne noemt het verschil in parkgebruik tussen “blanken” en “zwarten”; zo beweert hij dat zwarten de sociale interactie die te vinden is in parken meer op prijs stellen dan de blanken. Daarnaast vinden de blanken de fysieke inrichting van een park van groot belang (Payne, 2002, p184). Ook het artikel van Baas, e.a. (1993, p.524) noemt het sociale aspect wat door zwarten wordt gewaardeerd. Ook Özgüner noemt de invloed van de etnische achtergrond op de waardering en tevredenheid met de openbare ruimte. Zo blijkt uit zijn onderzoek dat in de Verenigde Staten, Anglo-Amerikanen in het algemeen voorstander zijn van een meer natuurlijke en minder beheerde omgeving. Terwijl Afro-Amerikanen en Latijns-Amerikanen voorstanders zijn van een meer open omgeving die goed verzorgd is en mogelijkheden biedt voor sociale interactie (Özgüner, 2011, p.600).

Sociaal- economische kenmerken

Het type huishouden, genoten opleiding, dagelijkse activiteit, hoogte van het inkomen en de woonlocatie zijn

de belangrijkste sociaal- economische kenmerken die kunnen worden onderscheiden.

Evenals bij de demografische kenmerken zijn er bepaalde groepen te onderscheiden die het park over het algemeen minder frequent en onregelmatiger bezoeken, huishoudens met een laag inkomen vormt een van die groepen (Ariane, 2005, p 163).

De manier waarop het huishouden is samengesteld, het type huishouden, is evenzeer van invloed op het gebruik en de perceptie op stadsparken. Volgens Jansson (2010, pp. 65-67) zijn parken en daarmee de recreatie die mogelijk is voor kinderen van invloed op de ontwikkeling van hen. Ouders zullen vanwege het hebben van kinderen parken op een andere manier waarderen. Zo is een belangrijk aspect van het park voor ouders met kinderen de veiligheid van het park. Verder beschrijft Oguz (2000, in: Özgüner, 2011, p. 602) ook dat de meerderheid van de gebruikers van stadsparken in Ankara single zijn, mannelijk en een laag tot middel inkomen hebben en vaak behoren tot de groep tussen 19 en 44 jaar oud. Dit geldt ook voor stadsparken in Turkije: stadsparken worden vooral gebruikt door niet-getrouwde mannen en jonge stadsbewoners. Dit komt vooral doordat Turkse vrouwen meer verantwoordelijkheden in hun sociale leven en de neiging hebben om parken alleen in de weekenden en in vakanties te gebruiken met hun kinderen (Yılmaz e.a., 2007, in: Özgüner, 2011, p. 602).

Wat betreft de opleiding geldt volgens Lee e.a. (2001, p.433) dat personen met een opleiding, en in het specifieke geval een hoge opleiding, meer gebruik zullen maken van parken en meer zullen recreëren in parken.

Galster e.a. (2000, in: Brounen e.a., 2012, p. 2675) stellen dat als het aandeel huurwoningen in een buurt neigt naar 85%, dit een indicator kan zijn voor progressieve toename van problemen in de buurt. Ook zijn veiligheid en tevredenheid significant lager in buurten met een dominant aandeel huurwoningen. Ook is het zo dat als geënquêteerden een woning huren, zij sneller kunnen verhuizen dan geënquêteerden die in een koophuis wonen. Huiseigenaren zijn minder mobiel dan huishuurders. Daardoor is de gemiddelde woonlengte van een bewoner van een koophuis langer vergeleken met een bewoner van een huurhuis (Brounen e.a., 2012, p. 2671). Maar volgens Brounen e.a. (2012, p. 2672) is er geen verschil tussen tevredenheid met de buurt of perceptie van de veiligheid van een buurt tussen huurders en kopers. Zij hebben onvoldoende bewijs voor het feit dat huisbezit zorgt voor hogere tevredenheid over de buurt.

Ook de dagelijkse activiteit van mensen is van invloed op de tevredenheid met de openbare ruimte. De dagelijkse activiteit bepaalt de frequentie van thuis zijn in de woning en daarmee de mogelijke frequentie van gebruik van de openbare ruimten in de omgeving van hun woning. Uit onderzoek van Verbeek voor het Centraal Plan Bureau (NRC, 2011) blijkt dat stadsbewoners voor vrijetijdsbesteding het liefst gebruik maken van voorzieningen in de buurt: „Mede door het deeltijdwerk heeft de Nederlander vaak kortere periodes vrij. Het ligt voor de hand die vrije tijd daarom dicht bij huis door te brengen, zoals in een park”.

Samenvattend kan worden gesteld dat een aantal kenmerken op individueel niveau van invloed zijn op het uiteindelijke parkgebruik. Deze demografische en sociaal- economische kenmerken

zijn echter relatief lastig te doorbreken en te veranderen. Het is juist daarom van belang dat de fysieke inrichting van parken zoveel mogelijk aansluit bij de bewoners en bezoekers, parken zijn immers makkelijker aan te passen (Ariane, 2005, p163). Een variëteit aan openbare ruimtes binnen een wijk zal bewoners bovendien in staat stellen in diverse dagelijkse behoeften te voorzien, als daar zijn zich verplaatsten, samenkomen en terugtrekken (Cattell, 2008, p 556).

CENTRALE VRAAG & DEELVRAGEN

Vanuit de theorie kunnen hypothesen worden afgeleid. Deze komen in deelvragen naar voren. De verbanden hiertussen zijn schematisch weergegeven in een conceptueel model.

Centrale vraag

In welke mate is de tevredenheid met het Zuiderpark en het Amelandseplein van invloed op de verhuisgeneigdheid van bewoners van de Rotterdamse wijken Carnisse en Tarwewijk?

Deelvragen

1. Wat zijn de demografische en sociaaleconomische kenmerken van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk?
2. Hoe worden het Zuiderpark en het Amelandseplein beleefd door de bewoners van Carnisse en Tarwewijk?
3. Hoe tevreden zijn de bewoners met de inrichting van het Zuiderpark en het Amelandseplein en is er een verschil op basis van demografische en sociaaleconomische kenmerken?
4. In welke mate zijn de bewoners van Carnisse en Tarwewijk verhuisgeneigd en is er een verschil op basis van demografische en sociaaleconomische kenmerken?

CONCEPTUEEL MODEL

HYPOTHESEN

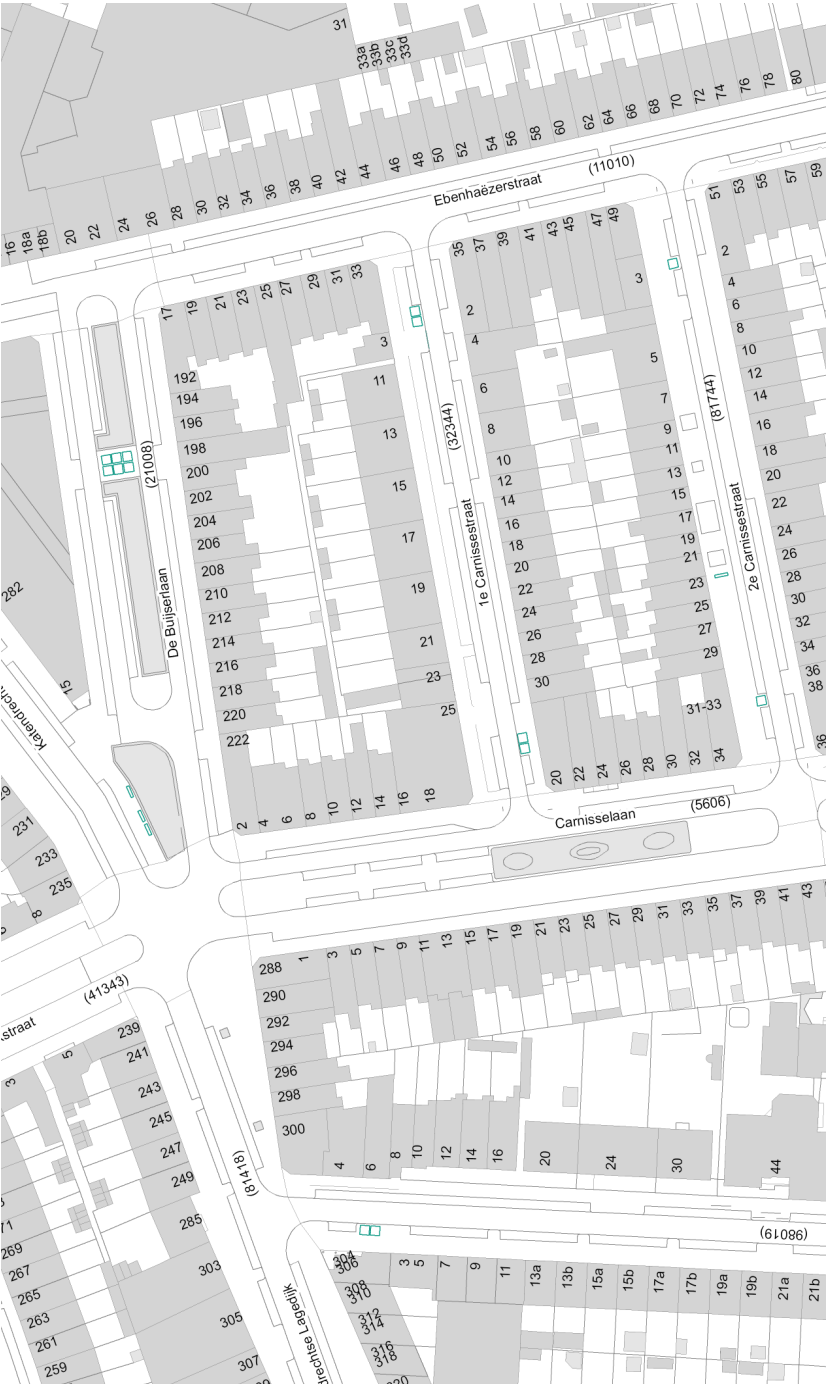
Vanuit de theorie kunnen hypothesen worden afgeleid. Deze komen in deelvragen naar voren. De verbanden hiertussen zijn schematisch weergegeven in een conceptueel model.

- 1a** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen waarderen de beleving van het dagelijks gebruik van het Zuiderpark lager dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- b** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen waarderen de beleving van het dagelijks gebruik van het Amelandseplein lager dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- 2a** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Zuiderpark als een plaats van onttrekking minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- b** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Amelandseplein als een plaats van onttrekking minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- 3a** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Zuiderpark als een plaats voor sociale interactie minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- b** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Amelandseplein als een plaats voor sociale interactie minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- 4a** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Zuiderpark als een plaats voor interetnische interactie minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- b** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Amelandseplein als een plaats voor interetnische interactie minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.

- 5a** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Zuiderpark als een levendige plaats minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- b** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Amelandseplein als een levendige plaats minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- 6a** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen waarderen de fysieke inrichting van het Zuiderpark minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- b** Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen waarderen de fysieke inrichting van het Amelandseplein minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- 7a** De tevredenheid met het Zuiderpark is hoger bij bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen dan bij bewoners die wel van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.
- b** De tevredenheid met het Amelandseplein is hoger bij bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen dan bij bewoners die wel van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.

Figuur 4, huisnummers van Carnisse

Bron: Gemeente Rotterdam, 2014

H2: METHODOLOGIE EN OPERATIONALISERING

Methodologie

Door Cattell worden een 4-tal aspecten benoemd waarmee de kwaliteit van de openbare ruimte wordt gevangen, namelijk, de openbare ruimte als alledaagse plaats, als plaats van herinnering, als plaats van bezinning en reflectie, ruimte voor sociale (interetnische) interactie en als levendige plaats (Cattell e.a., 2008). Daarnaast vormt de fysieke inrichting ook een belangrijke factor die de kwaliteit van de openbare ruimte bepaald (Ariane e.a., 2005 en Meyer e.a.,

2006). Om de diverse kwaliteiten van het Zuiderpark en het Amelandseplein te onderzoeken, is gekozen om in het onderzoek zowel kwantitatieve als kwalitatieve data te verzamelen.

Kwantitatief onderzoek

Om een beeld te krijgen van de tevredenheid met de openbare ruimte, en de invloed op verhuisgeneigdheid is gekozen om door middel van een enquête de huishoudens van Carnisse en Tarwewijk te bevragen. In de enquête wordt specifiek gevraagd naar de hoofdbewoner of de partner van het desbetreffende adres. De vragen omvatte het aspect van de fysieke ruimte en alle aspecten, behalve het plaats van herinnering, zoals bepaald door Cattell (2008).

METHODE VAN DATA- VERZAMELING, EENHEDEN, PLAATS EN TIJD

Data-verzameling

Data zijn zoveel mogelijk verzameld via een kwantitatieve methode. Data van specifieke onderwerpen als plaats van herinnering en de fysieke ruimte zijn door middel van kwalitatieve methode verkregen.

Eenheden

In het onderzoek staan de huishoudens uit Carnisse en Tarwewijk centraal. Anders dan bij de afname van de enquêtes, richtte de beide interviews zich op bezoekers van het Zuiderpark.

Plaats

Data zijn verzameld in beide wijken. De interviews zijn in het Zuiderpark afgenomen.

Tijd

De enquêtes zijn in de periode van dinsdag 11 tot en met zondag 16 maart 2014 over de verschillende dagdelen, van 10 tot 20 uur,

Doormiddel van een steekproeftrekking met aselect begin zijn er in totaal 922 adressen gegenereerd. Dat betekent dat, afgaande op de kaart met straten en huisnummers van de gemeente Rotterdam (zie figuur 2), elk 6e dan wel 7e adres is afgegaan. Dat het aantal adressen tussen de twee bevraagde adressen varieert ligt aan de wijze waarop deze zijn getrokken. In eerste instantie is met de gegevens over het aantal huishoudens in beide wijken, namelijk 12.106 in totaal (Gemeente Rotterdam, 2014), gekozen om elk 13e adres af te gaan. Door voor iedere postcode een random getal tussen de 1 en de 13 te trekken vanaf waar de adressen geteld werden, zou dat rond de 930 adressen opleveren. Met

een gehanteerde verwachte respons van 33 procent waarbij dus één op de drie huishoudens zou meewerken aan de enquête, zou dat ongeveer 310 ingevulde enquêtes voortbrengen. Ter vergelijking, bij CBS-onderzoeken schommelt het percentage steekproefeenheden dat meewerkt aan een onderzoek rond de 65 procent (CBS, 2009). Echter, de aanpak leverde slecht de helft van het aantal gewenste adressen op, waarna tussen ieder 13e adres een nieuw random getrokken adres is gegenereerd.

De adressen zijn vervolgens verdeeld over een twaalfstal enquêteurs, die aan de hand van de lijst adressen de enquêtes zijn gaan afnemen. Om alle handelingen zo goed mogelijk in kaart te brengen, en eigen interpretaties zo veel mogelijk uit te sluiten, is er voorafgaand aan de uiteindelijke enquête-afname een protocol opgesteld. In het protocol is rekening gehouden met de kans op kaderfouten, zoals daar de kans is dat een adres in de steekproef geen woonadres blijkt te zijn. Bij het aantreffen van een dergelijke kaderfout is door de enquêteur een aantekening gemaakt.

In totaal zijn 144 enquêtes ingevuld. Twaalf van deze enquêtes zijn in het onderzoek echter buiten beschouwing gelaten. Deze data was enerzijds na het verstrijken van de deadline pas aangeleverd, anderzijds kende het bestand een heel ander en foutieve opmaak. Uiteindelijk zijn er dus een 132 enquêtes in het onderzoek meegenomen. De responsratio, dus het aantal adressen (inclusief niet-woonadressen) in de steekproef gedeeld door het aantal respondenten dat uiteindelijk aan het onderzoek heeft meegewerkt, is hiermee $922/132 = 6,98$. De uiteindelijke respons valt dus een stuk lager uit dan de verwachte 33%.

Van theoretische populatie tot valide respons

Theoretische populatie

De bewoners van Carnisse en Tarwewijk.

Operationele populatie

Alle Huis-houdenshoofden of zijnde partner met een minimale leeftijd van 18 jaar, met een woonadres in Carnisse of Tarwewijk.

Steekproefkader

Kaart met huisnummers zoals te vinden op de gemeentesite van Rotterdam (Rotterdam.nl). Afwijkingen van het steekproefkader ten opzichte van de operationele populatie zijn veroorzaakt door de onvolledigheid van het gebruikte register. Omdat de verschillen tussen beide relatief klein zijn gaan we er van uit dat het steekproefkader nog voldoende de operationele populatie dekt.

Aselecte steekproef

De lijst met kandidaat-respondenten is doormiddel van een steekproeftrekking met een aselect begin tot stand gekomen.

Valide respons

Uiteindelijk zijn 132 enquêtes in het onderzoek opgenomen.

Of de steekproef ondanks enkele handicaps in de steekproeftrekking en in de praktijk toch representatief is, valt te lezen in hoofdstuk 3.

Kwalitatief onderzoek

Omdat de 'plaats van herinnering' zich niet in een paar vragen laat vangen, en bezoekers van het park vrijuit te kunnen laten spreken is voor dit specifieke item gekozen om informatie via een tweetal interviews te verwerven. Naast herinneringen is in beide interviews bovendien gevraagd naar de fysieke ruimte en de veranderingen in het Zuiderpark.

Er zijn een tweetal redenen die ons de keuze hebben doen maken dat we beide interviews in het Zuiderpark hebben afgenomen en het Amelandseplein

buiten beschouwing hebben gelaten. Ten eerste ontstaan herinneringen veelal na een langere periode waarin mensen zich op een bepaalde plek begeven. Het Zuiderpark is een park waar vele mensen voor langere tijd komen, in tegenstelling tot het Amelandseplein dat te midden in het door een zeer grote omloopsnelheid en verhuisgeneidheid in Carnisse en Tarwewijk ligt. Daarnaast is er de afgelopen jaren zeer veel geïnvesteerd in de fysieke inrichting van het Zuiderpark en konden op deze wijze vragen hoe mensen deze verandering hebben ervaren.

Om een goed beeld te krijgen van beide aspecten is er vooraf een topiclijst opgesteld. Aan de hand van deze lijst en afhankelijk van hoe het gesprek verloopt zijn er vragen aan bezoekers van het Zuiderpark voorgelegd. Op basis van de onderwerpen en affectie met mogelijke bezoekers is de een keuze gevallen op een tweetal mannen die aan de waterkant naar vissen aan het hengelen waren én een picknickend gezin nabij de speeltoestellen van het Zuiderpark als de geïnterviewden. De twee mannen zouden ons goed kunnen informeren over het park door de jaren heen en hun herinneringen, het gezin over de fysieke ruimte. Met het interview zijn beide aspecten niet heel gescheiden gehouden, en werden ook vragen over andere aspecten gesteld. Beide interviews zijn als bijlage te vinden achterin dit verslag.

Operationalisering van de hypothesen

De centrale vraag van het onderzoek luidt:

In welke mate is de tevredenheid met het Zuiderpark en het Amelandseplein van invloed op de verhuisgeneidheid van bewoners van de Rotterdamse wijken Carnisse en Tarwewijk?

Hierbij zijn de volgende deelvragen gesteld:

Wat zijn de demografische en sociaaleconomische kenmerken van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk? **1**

Hoe worden het Zuiderpark en het Amelandseplein beleefd door de bewoners van Carnisse en Tarwewijk? **2**

Hoe tevreden zijn de bewoners met de inrichting van het Zuiderpark en het Amelandseplein en is er een verschil op basis van demografische en sociaaleconomische kenmerken? **3**

In welke mate zijn de bewoners van Carnisse en Tarwewijk verhuisgeneigd en is er een verschil op basis van demografische en sociaaleconomische kenmerken? **4**

Om deze deelvragen te kunnen beantwoorden zijn hypothesen zoals vermeld in het theoretisch kader opgesteld. Begrippen uit deze hypothesen zijn meetbaar gemaakt. Het gaat om de volgende begrippen: sociaal economische bewonerskenmerken, demografische bewonerskenmerken, tevredenheid met de openbare ruimte (die bestaat uit beleving van de openbare ruimte en waardering van de openbare ruimte), verhuisgeneidheid en buurtverbondenheid. Deze begrippen zijn ook terug te vinden in

de deelvragen van het onderzoek en zullen hieronder worden uitgelegd.

Sociaal-economische bewonerskenmerken

De *sociaaleconomische bewonerskenmerken* zijn op de volgende manier meetbaar gemaakt. Er is gekozen voor een vijftal sociaaleconomische kenmerken:

1. Type huishouden

Bij type huishouden is het van belang dat er aangegeven wordt of het huishouden bestaat uit één persoon of meerdere personen en of er sprake is van een huishouden met of zonder kinderen. Er is verschil in het dagelijks gebruik van een openbare ruimte wat af kan hangen van het type huishouden. Dit verschil komt naar voren als het gaat over een huishouden waar een alleenstaande woont of waar een paar woont dat samenwoont/gehuwd is. Volgens Özgüner (2011, p. 602) worden stadsparken in westelijke steden van Turkije voornamelijk gebruikt door mannelijke, niet getrouwde en jonge mensen. Gebruik van stadsparken als openbare ruimte is hier dus afhankelijk van de status getrouwd/ongetrouwd. De vraag is of dat voor bewoners (wat ook weer afhangt van verschillende etniciteit en daarmee sociale positie en mogelijkheden) van de wijken Carnisse en Tarwewijk ook geldt.

Het hebben van kinderen verhoogt het gebruik van openbare ruimten. Daarnaast zullen volwassen met kinderen parken verschillend waarderen. Zo wordt de veiligheid van een park als belangrijk punt ervaren door deze groep Jansson (2010, pp. 65-67).

Er is gekozen voor de volgende categorieën: alleenstaand, samenwonend/gehuwd met thuiswonende kinderen, samenwonend/gehuwd zonder kinderen, eenoudergezin en overig. Op deze manier kunnen alle

mogelijke huishoudenstypes worden achterhaald.

2. Opleiding

Opleiding is interessant omdat uit onderzoek blijkt dat het niveau van je opleiding en het überhaupt behaald hebben van een opleiding van invloed is op de mate van parkgebruik. Zo geldt dat personen met een opleiding, en in het specifieke geval een hoge opleiding, meer gebruik zullen maken van parken.

De geënquêteerde vult in welke opleiding hij/zij heeft afgerond en op dit moment volgt. De hoogst voltooide opleiding die hij/zij heeft afgerond geeft het niveau aan van die geënquêteerde. Maar niet alle geënquêteerden hebben een opleiding afgerond en ook niet alle geënquêteerden zijn na het volgen van een hoogst voltooide opleiding gestopt met studeren. Deze personen kunnen nog aan het studeren zijn, wat ook hun niveau kan aangeven. Daarom wordt er ook gevraagd naar de opleiding die de geënquêteerde op dit moment volgt.

Bij opleiding is er gekozen voor de volgende klassen: VMBO, HAVO/VWO, MBO en HBO/WO. Dit zijn allemaal opleidingen die op dit moment kunnen worden gevolgd. Wanneer de geënquêteerde een ander soort opleiding heeft afgerond dan in de klassenindeling staat (bijvoorbeeld als gevolg van nieuwe indelingen in het onderwijs), wordt deze later in de juiste categorie geplaatst.

3. Inkomen

Hierbij is gekozen voor het besteedbaar inkomen per maand van het huishouden. Het gaat dus om het geld wat de geënquêteerde met eventuele partner en kinderen per maand binnenkrijgt. Het besteedbaar inkomen per maand van het huishouden is de meest betrouwbare manier van

meten van inkomen, omdat niet alleen belasting, maar vele andere maandelijkse lasten het netto inkomen van een huishouden kan bepalen. Ook kan al het binnenkomend geld van een compleet huishouden (en dus niet alleen van de hoofdbewoner) bepalen hoe frequent men in de wijk Carnisse of Tarwewijk een openbare ruimte bezoekt. Volgens Ariane (2005, p. 163) bezoeken onder andere huishoudens met een laag inkomen het park over het algemeen minder frequent en onregelmatiger.

Voor een handige categorisering van inkomen is gebruik gemaakt van een indeling van CBS (2014). Gezien het relatief lage inkomen van de bewoners van Tarwewijk en Carnisse volgens het CBS (2014) is gekozen voor klassen met een kleine reikwijdte. Wanneer de klassen groter zouden zijn, zou er bij de lage inkomens meer informatie verloren gaan.

Er is gekozen voor de volgende klassen: 0 – 999 euro, 1000 – 1499 euro, 1500 – 1999 euro, 2000 – 2499 euro, 2500 – 2999 euro, 3000 – 3499 euro, 3500 – 3999 euro en meer dan 4000 euro.

4. Woonlocatie

Voor waardering van de woninglocatie kan het van belang zijn of bewoners en woning kopen of huren. Problemen in de buurt kunnen namelijk gevolg zijn van een hoog aandeel huurwoningen in een buurt (Brounen e.a., 2012, p. 2675). Ook zijn veiligheid en tevredenheid significant lager in buurten met een dominant aandeel huurwoningen. Ook is het zo dat als geënquêteerden een woning huren, zij sneller kunnen verhuizen dan geënquêteerden die in een koopwoning wonen (Brounen e.a., 2012, p. 2671). Maar Brounen e.a. (2012, p. 2672) hebben onvoldoende bewijs voor het feit dat huisbezit zorgt voor

hogere tevredenheid over de buurt.

Die hypothese gaat nog eens getoetst worden.

Er is gekozen voor de volgende categorieën: huurwoning of koopwoning.

5. Dagelijkse activiteit

De dagelijkse activiteit bepaalt de frequentie van thuis zijn in de woning en daarmee de mogelijke frequentie van gebruik van de openbare ruimten in de omgeving van hun woning.

Zo bepaalt het aantal uren vrije tijd namelijk hoe vaak men een openbare ruimte/park bezoekt. Uit onderzoek van Verbeek voor het Sociaal Plan Bureau (NRC, 2011) blijkt namelijk dat stadsbewoners voor vrijetijdsbesteding het liefst gebruik maken van voorzieningen in de buurt. „Mede door het deeltijdwerk heeft de Nederlander vaak kortere periodes vrij. Het ligt voor de hand die vrije tijd daarom dicht bij huis door te brengen, zoals in een park”.

Er is gekozen voor de volgende categorieën: werkend fulltime, werkend parttime, studerend, werkloos, anders. Dit sociaal-economische kenmerk is echter door een fout niet in de enquête terechtgekomen.

Demografische bewonerskenmerken

De demografische bewonerskenmerken zijn op de volgende manier geoperationaliseerd:

1. Leeftijd

Leeftijd is interessant om op te nemen in de enquête omdat uit onderzoek van Chiesure (2004, p.137) dat verschillende leeftijdsgroepen verschillende motieven aanhalen voor het gebruiken van een park. Daarnaast wordt er in het onderzoek van Payne (2002, p.184) het verband tussen leeftijd

en parkgebruik benoemd; een toename van de leeftijd gaat gepaard met een afname aan fysieke activiteiten en de mate van buitenrecreatie. Dit wordt ook genoemd in onderzoek van Özgüner (2011, p. 602): de meerderheid van bezoekers van stadsparken in Ankara en Turkije is respectievelijk tussen de 19 en de 44 jaar of jong.

Ook is er bewijs dat leeftijd van belang is voor de tevredenheid over woningsituatie. Inwoners in een later stadium van hun leven zijn meer geneigd om meer tevreden te zijn met hun woningsituatie, onafhankelijk van hun woning- of buurtkarakteristieken (Brounen e.a., 2012, p. 2672).

Bij 'leeftijd' is gekozen dat de geënquêteerde hun leeftijd zelf in kunnen vullen. Er is dus niet gekozen voor klassen. Dit zodat er geen informatie verloren gaat. Klassen kunnen later zelf worden gevormd.

2. Geslacht

Uit theorie blijkt dat in stadsparken in Ankara en in Turkije het voor bezoek van deze parken uitmaakt of men man of vrouw is. De meerderheid van deze gebruikers is man. Turkse vrouwen hebben namelijk meer verantwoordelijkheden in hun sociale leven en kunnen alleen in de weekenden en in vakanties het park gebruiken met hun kinderen (Özgüner, 2011, p. 602). Of dit voor vrouwelijke bezoekers (hierbij speelt etniciteit ook een rol) van stadsparken in Nederland ook redenen kunnen zijn om minder te bezoeken, had getoetst kunnen worden.

Maar dit demografische kenmerk is door een fout niet opgenomen in de enquête.

3. Etniciteit

Onder 'etniciteit' wordt in de enquête de etniciteit waartoe de respondent zich rekent verstaan. De vraag in de enquête luidt dan ook: Tot welke etniciteit rekent u zich?

Etniciteit is in het geval van de tevredenheid met de openbare ruimte van belang. Zo bestaat er volgens Payne (2002, p.184) een verschil in parkgebruik tussen blanken en zwarten. Zwarten stellen de sociale interactie in een park meer op prijs dan blanken. Zij zien de fysieke inrichting van de openbare ruimte als een belangrijk punt voor hoe de ruimte gewaardeerd wordt. Ook Özgüner (2011) erkent de invloed van de etnische achtergrond op de waarderingen en tevredenheid met de openbare ruimte.

Er is gekozen voor de volgende etniciteiten: Nederlands, Marokkaans, Turks, Antilliaans, Surinaams en overig. De genoemde etniciteiten komen volgens CBS het meest voor in de wijken Carnisse en Tarwewijk. Geënquêteerde kunnen bij overig een etniciteit invullen wanneer de etniciteit waartoe zij zich rekenen niet in het rijtje staat. Op deze manier kunnen er later nieuwe categorieën worden gevormd.

Tevreden met de openbare ruimte

Om de tevredenheid met de openbare ruimte meetbaar te maken is dit aspect opgesplitst in twee delen. Deze twee delen vormen dan samen de tevredenheid met de openbare ruimte (dus het Zuiderpark of het Amelandseplein). Er is gekozen voor de volgende twee delen: **beleving van de openbare ruimte en waardering van de openbare ruimte**

Deze delen zijn vervolgens verder uitgewerkt.

De beleving van de openbare ruimte is meetbaar gemaakt met behulp van het artikel van Catell e.a. (2008). In dit artikel worden een aantal aspecten genoemd die van invloed zijn op de beleving van de openbare ruimte, namelijk;

1. Dagelijks gebruik
2. Plaats van onttrekking
3. Sociale interactie
4. Etnische interactie
5. Levendigheid
6. Plaats van herinnering

Het aspect: "plaats van herinnering" is niet opgenomen in de enquête. Vanwege de hoge omloopsnelheid in de wijk wordt verwacht dat er in de wijk geen herinneringen aan vroeger zijn opgebouwd. Ook zijn beide parken recent opgeknapt, waardoor herinneringen aan het fysieke vervaagd kunnen zijn (Gemeente Rotterdam, 2014).

Elk construct wordt gevormd door een aantal stellingen die samen het construct vormen. De stelling zijn afgeleid uit het artikel van Catell e.a (2008). Hierin worden verschillende punten genoemd die bijvoorbeeld de beleving van de openbare ruimte als plaats van sociale interactie vormen.

De stellingen zijn verwerkt in een Likertschaal. Bewoners van Carnisse en Tarwewijk kunnen aangeven in hoeverre zij het eens of oneens zijn met de stellingen. Op die manier kunnen de 5 constructen gemeten worden. Om te toetsen of elke stelling het construct meet is voor elk van de 6 aspecten een reliabilityanalyse uitgevoerd. Hieronder staat per construct vermeld of de stelling wel of niet hetzelfde construct meten.

Alledaags gebruik

- Ik kom graag in dit park
- Ik voel me op mijn gemak in het park
- Dit park is een fijne plek om te verblijven

- Het park spreekt me aan
- Dit park heeft een goede reputatie

Voor zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein geldt dat de stellingen het construct 'alledaags gebruik' meten. Cronbach's alfa= 0,840 en Cronbach's alfa=0,915. Dit wijst op voldoende onderlinge consistentie (homogeen).

Plaats van onttrekking

- Ik kom in dit park om even weg zijn van de alledaagse drukte
- Ik kom in dit park mijn gedachten op een rijtje zetten

- Ik kom in dit park tot mijzelf komen
- Ik kom in dit park voor privacy
- Ik vind privacy in dit park die ik ergens anders niet vind

Voor zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein geldt dat de stellingen het construct 'plaats van onttrekking' meten. Cronbach's alfa= 0,815 en Cronbach's alfa=0,958. Dit wijst op voldoende onderlinge consistentie (homogeen).

Plaats van sociale interactie

- Ik voel me op mijn gemak in dit park
- Ik voel me veilig in dit park
- Ik voel me welkom in het park
- In het park ontmoet ik mensen die ik nog niet kende

- In het park heb ik vrienden gemaakt
- Ik voel me verbonden met de mensen in het park

Voor zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein geldt dat de stellingen het construct 'plaats van sociale interactie' meten. Cronbach's alfa= 0,770 en Cronbach's alfa=0,805. Dit wijst op voldoende onderlinge consistentie (homogeen).

Plaats van interetnische interactie

- Ik ontmoet in het park mensen van een andere etniciteit.
- Het park draagt voor mij bij aan ontmoetingen met mensen van een andere etniciteit.
- Door het bezoeken van dit park heb ik sterkere banden gekregen met mensen van een andere etniciteit.
- In dit park kom ik meer te weten over gewoonten van anderen (tolerantie)
- Verschillende etnische groepen kunnen in het park goed met elkaar overweg
- Ik voel me gediscrimineerd in dit park.

Voor zowel het Zuiderpark en het Amelandseplein geldt dat de stelling: ik voel mij gediscrimineerd in het park, niet meegenomen kan worden in het construct. Wanneer de stelling wordt meegenomen bedraagt de Cronbach's Alpha: 0,550 en 0,650.

Op het moment dat de stelling is weggelaten geldt voor zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein dat de stellingen het construct 'plaats van interetnische interactie' meten. Cronbach's alfa= 0,725 en Cronbach's alfa=0,725. Dit wijst op voldoende onderlinge consistentie (homogeen).

Plaats van levendigheid

- Door het park voel ik me goed
- Ik krijg positieve energie van dit park
- Ik voel me vrij in dit park
- Dit park is een levendige plek
- Ik ervaar een gemeenschapsgevoel in dit park.
- Ik ben trots op dit park
- Ik voel me veilig in dit park
- Het park heeft een goede reputatie

Voor zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein geldt dat de stellingen het construct 'plaats van levendigheid' meten. Cronbach's alfa= 0,875 en Cronbach's alfa=0,899. Dit wijst op voldoende onderlinge consistentie (homogeen).

Om de waardering van de openbare ruimte te kunnen operationaliseren, is nodig om te weten wat kwaliteitsaspecten van de openbare ruimte zijn. De aspecten in de openbare ruimte die de kwaliteit en daarmee de waardering van de openbare ruimte bepalen zijn gehaald uit het artikel van Meyer e.a. (2006). Hier wordt aangegeven dat de kwaliteit van de openbare ruimte bepaald wordt door de maat en vorm van de openbare ruimte, de beplanting, de aanwezigheid van oppervlaktewater, het materiaalgebruik in het grondvlak, reliëf en hoogteverschillen, verlichting en straatmeubilair.

Naar een aantal van deze aspecten is gevraagd in de enquête. Bij het opstellen van de enquête beschikte wij nog over onvoldoende literatuur omtrent dit onderwerp. Hierdoor zijn niet alle aspecten opgenomen in de enquête.

Er is gekozen voor het vragen naar de waardering van de volgende kwaliteitsaspecten van de openbare ruimte: uiterlijk, onderhoud, beplanting, veiligheid, zitmogelijkheden (straatmeubilair), speelmogelijkheden, verlichting. Deze stellingen zijn verwerkt in of omgeschaald naar een Likertschaal.

Verhuisgeneigdheid

De verhuisgeneigdheid is op de volgende manier geoperationaliseerd: De wil om te verhuizen binnen nu en twee jaar. Het probleem is dan dat de woonsituatie niet kan voorzien in de behoefte van bewoners. De antwoorden op de vraag of men wel of niet wil verhuizen binnen nu en twee jaar geeft de verhuisgeneigdheid aan.

Door de beperkte informatie die uit de gestelde vragen in de enquête is gekomen, kan slechts gebruik gemaakt worden van het feit om mensen wel of

niet verhuisgeneigd zijn. Aan de hand van deze dichotome variabele zullen alle verbanden met de rest van de variabelen getoetst kunnen worden.

H3: MET WIE HEBBEN WE TE MAKEN? STEEKPROEFBESCHRIJVING EN REPRESENTATIVITEIT

De steekproef betreft 132 respondenten wonend in de wijken Carnisse en Tarwewijk. Hier volgt een beschrijving van de 132 respondenten. Hoe ziet de steekproef eruit? En komt de steekproef overeen met de populatie?

Overeenkomstig met de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt verwacht dat de volgende fictieve persoon bij het afnemen van een enquête het meest wordt aangetroffen. Deze persoon, is een man die een ander dan de Nederlandse nationaliteit bezit en tussen de 25 en 45 jaar oud is. Hij heeft een huurwoning in Tarwewijk waar hij alleen woont en moet zien rond te komen met een laag inkomen.

Bovenstaande gaat over de kenmerken die het meest voorkomen. Deze kenmerken gelden natuurlijk niet voor alle respondenten uit de steekproef. De respondenten uit de steekproef verschillen van het fictieve persoon.

Deze verschillen zullen worden benoemd op basis van etniciteit, geslacht, opleiding en inkomen. Aan de hand van de kenmerken leeftijd, huishoudentype, eigendomsverhouding en wonend in Tarwewijk of Carnisse kan worden getoetst of de respondenten uit de steekproef representatief zijn voor de gehele populatie.

Etniciteit

Zoals vermeld staat in het methodologisch hoofdstuk, is de respondenten gevraagd tot welke

eticiteit zij zich rekenen. Hieruit blijkt dat het grootste gedeelte van de steekproef zich rekent tot de Nederlandse etniciteit (58,7%). Marokkanen maken binnen de steekproef het kleinste aandeel uit (4,8%). Deze verdeling is te zien in grafiek 1.

Omdat er in de enquête is gevraagd naar de etniciteit waartoe bewoners zich rekenen en niet naar de etniciteit waartoe zij behoren kunnen de verkregen resultaten niet worden vergeleken met de cijfers van het CBS. Hierdoor is het ook niet mogelijk om de variabele etniciteit te gebruiken om de representativiteit te toetsen.

Om toch een beeld te krijgen van de aanwezige etniciteiten in Carnisse en Tarwewijk laat tabel 2 de verdeling van de etniciteiten in de populatie zien.

Binnen de totale populatie, bewoners van Carnisse en Tarwewijk, komt de etniciteit 'overig' met 33,2% het meest voor. Dit houdt in dat één op de drie bewoners van het onderzoeksgebied een etniciteit heeft die niet Nederlands, Marokaans, Turks, Antiliaans of Surinaams is. De etniciteit 'Nederlands' komt ook relatief voor, namelijk 30,5%. De minst voorkomende etniciteit in Carnisse en Tarwewijk is 'Marokkaans' met 6,7%.

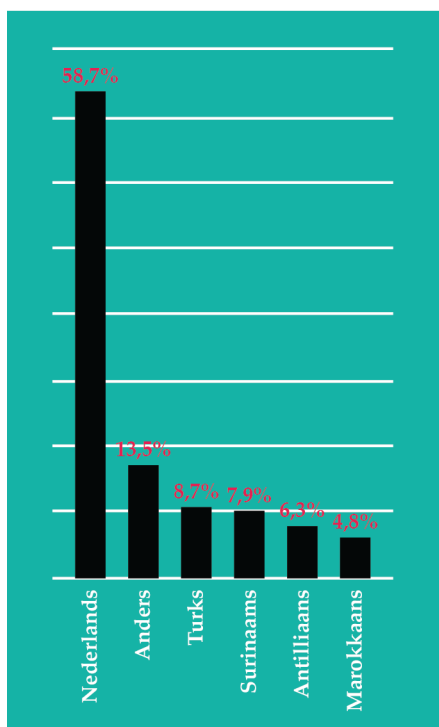
De verdeling van de etniciteiten binnen Carnisse en Tarwewijk verschilt met de etniciteiten waartoe de respondenten uit de steekproef zich rekenen.

Zoals genoemd is het percentage uit de steekproef dat zich rekent tot de Nederlandse etniciteit 58,7% en daarmee een stuk hoger dan de werkelijke Nederlanders wonend in de wijken Carnisse en Tarwewijk (30,5%). Dit verschil zou veroorzaakt kunnen

worden door het feit dat in verhouding meer Nederlanders de enquête hebben ingevuld. Dit omdat verwacht wordt dat Nederlanders de Nederlandse taal beheersen en de enquête kunnen invullen.

Daarnaast kan het ook zijn dat respondenten die in de werkelijkheid tot de Marokkaanse etniciteit behoren zich rekenen tot de Nederlandse etniciteit. Hierdoor zal het aantal dat zich rekent tot de Nederlandse etniciteit hoger uitpakken dan het aantal dat werkelijk tot de Nederlandse etniciteit behoort.

Grafiek 1, verdeling van etniciteiten in de steekproef

Tabel 1, verdeling van etniciteiten in de populatie (CBS)

	Absoluut	Relatief (%)
Nederlands	7019	30,5
Anders	7639	33,2
Turks	2407	10,5
Surinaams	2775	12,1
Antilliaans	1627	7,1
Marokkaans	1541	6,7

Geslacht

In Carnisse en Tarwewijk, de onderzoekspopulatie, wonen 12060 mannen (52,3%) en 11010 vrouwen (47,7%). Wegens een fout tijdens het samenstellen van de enquête is er niet gevraagd naar het geslacht van de respondenten. Over de verhouding mannen en vrouwen in de steekproef en mannen en vrouwen in de populatie kunnen hierdoor geen uitspraken worden gedaan.

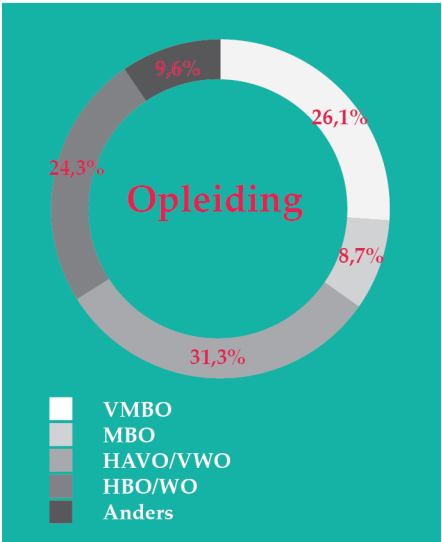
Opleiding

Wat betreft de opleiding is van 31,3 % van de respondenten binnen de steekproef het MBO de hoogst genoten opleiding. De kleinste groep vormen degenen die HAVO/VWO als hoogst genoten opleiding hebben (8,7%). De verdeling is verbeeld in grafiek 2.

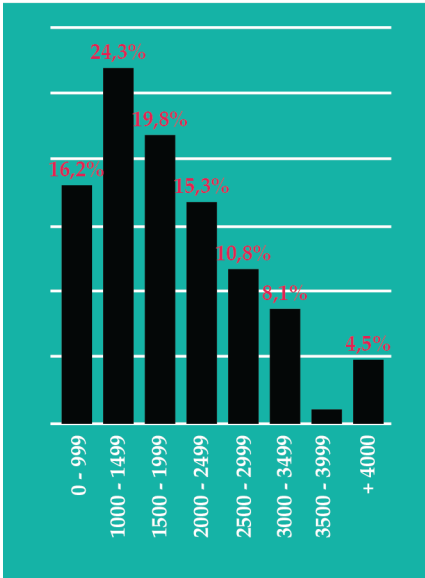
Het CBS heeft geen cijfers tot haar beschikking over de hoogst voltooide opleidingen van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Dit maakt net als bij het geslacht geen vergelijking mogelijk tussen de verdeling binnen de respondenten uit de steekproef en de verdeling van de populatie. In dit geval is er sprake van een methodologische fout.

Grafiek2, verdeling van hoogst genoten opleiding in de steekproef

Grafiek3, verdeling van huishoudens inkomen in de steekproef

Tabel 2, gemiddeld besteedbaar inkomen huishoudens (CBS)

	Absoluut	Relatief (%)
Laag	8160	67,0
Hoog	548	4,5

Inkomen

Voor het inkomen geldt dat het grootste gedeelte van de respondenten zich in de inkomensklasse 1000-1499 euro bevindt (24,3%). Het gaat hierbij om het besteedbaar inkomen per maand. Uit grafiek 3 blijkt dat de respondenten uit de steekproef zijn het minst vertegenwoordigd in de inkomensklasse 3500-3999 euro (0,9%). Het grootste gedeelte van de respondenten bevindt zich dus in de relatief lage inkomensklasse. Dit komt overeen met het eerder beschreven fictieve persoon.

Het CBS hanteert andere klassen dan de enquête. Het CBS beschikt alleen over de gegevens of het gemiddeld besteedbaar inkomen hoog of laag is. Uit tabel 3 blijkt dat 67,0% van de huishoudens van Carnisse en Tarwewijk een laag besteedbaar inkomen hebben.

4,5% van de huishoudens heeft een hoog besteedbaar inkomen.

Een precieze vergelijking is niet mogelijk omdat er bij het CBS geen exacte cijfers verkrijgbaar zijn. Kijkend naar de verdeling binnen de steekproef is wel opvallend dat vooral de lage inkomensklassen vertegenwoordigd zijn. Dit komt overeen met het merendeel lage inkomens binnen Carnisse en Tarwewijk.

De volgende kenmerken die besproken worden zullen ook getoetst worden op representativiteit.

Tarwewijk/Carnisse

In totaal zijn er 132 respondenten. Kijkend naar de verwachting zou het grootste gedeelte van de respondenten in Tarwewijk wonen. Carnisse telt 10.836 inwoners en Tarwewijk telt 12.172 inwoners (Gemeente Rotterdam, 2014). Dit is ook het geval bij de respondenten binnen de steekproef. Van de 132 wonen er namelijk 80 in Tarwewijk en 52 in Carnisse (zie grafiek 4).

Met behulp van de gegevens van het CBS is een vergelijking tussen de steekproef en de populatie mogelijk. Hiermee kan voor het kenmerken 'wonend in Carnisse of Tarwewijk' de representativiteit worden getoetst.

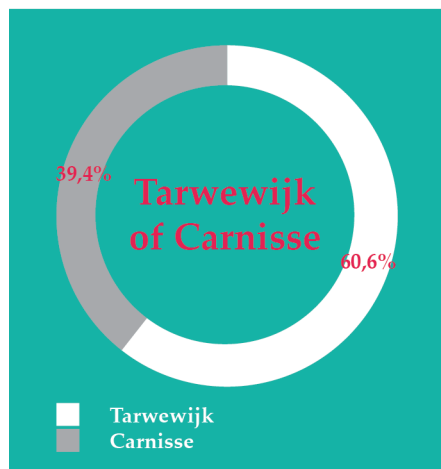
Uit de Chi-Square toets blijkt dat bewoners uit Tarwewijk oververtegenwoordigd zijn binnen de steekproef met een residu van 10,2. De bewoners uit Carnisse zijn daarentegen ondervertegenwoordigd binnen de steekproef, namelijk met een residu van -10,2.

De nulhypothese dat er geen verschil is tussen de verdelingen van de steekproef en de populatie wordt toch niet verworpen met 95% zekerheid. Dit ondanks de onder- en oververtegenwoordigingen, $\text{Chi}^2(1)=3,145$ $p=0,076$. De steekproef mag dus op basis van dit kenmerk als representatief worden beschouwd.

Huishoudentype

Een belangrijke indicator die van invloed kan zijn op de tevredenheid met de parken is de samenstelling van het huishouden, oftewel het huishoudentype. Onder de respondenten uit de steekproef bestaat het grootste gedeelte van de huishoudens uit een huishouden met samenwonenden of gehuwden

Grafiek4, verdeling van de respondenten in de steekproef

met thuiswonende kinderen. Dit aantal bedraagt 39 en maakt 30,2% van de respondenten uit. Vijf van de respondenten geeft aan afkomstig te zijn uit een overig type huishouden (3,9%).

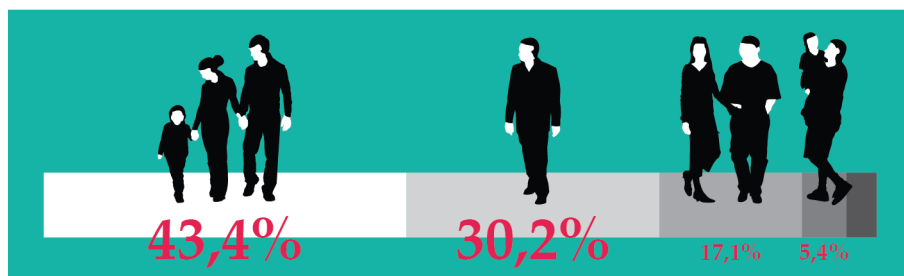
De verdeling van de huishoudentypen binnen de steekproef is nu bekend (grafiek 5).

Tabel 4 geeft de verdeling van de type huishoudens volgens het CBS in de populatie weer. Binnen de populatie vormen eenpersoonshuishoudens de grootste groep, namelijk 6047 (49,9%). De categorie 'overig' vormt de kleinste groep, namelijk 505 (4,2%).

Met behulp van de gegevens van het CBS is een vergelijking tussen de steekproef en de populatie mogelijk. Hiermee kan voor het kenmerken 'huishoudentype' de representativiteit worden getoetst.

De alleenstaanden zijn met een residu van -25,4 sterk ondervertegenwoordigd

Grafiek 5, verdeling van type huishoudens in de steekproef

Tabel3, verdeling van type huishoudens in de populatie

	Absoluut	Relatief (%)	Weegfactor
Eenpersoons	6047	49,9	1,65
Stel met kinderen	2058	17,0	0,39
Stel zonder kinderen	2070	17,1	1,00
Eenouder	1427	11,8	2,17
Overig	505	4,2	1,08
Totaal	12107	100,0	

in de steekproef. Dit betekent dat er onder de geënquêteerde minder huishoudens zijn getroffen die zijn samengesteld uit 1 persoon dan verwacht wordt vanuit de populatiegegevens.

Ook de eenoudergezinnen (residu -8,2), de samenwonende/gehuwde zonder kinderen (residu -0,1) en de overige huishoudentypen (residu -0,4) zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef.

Dit in tegenstelling tot de categorie 'samenwonend/gehuwd met thuiswonende kinderen' die sterk zijn oververtegenwoordigd in de steekproef. De oververtegenwoordiging van deze groep kan worden verklaard door het feit dat ouders met thuiswonende kinderen vaker thuis zijn dan bijvoorbeeld ouders zonder thuiswonende kinderen. Dit omdat de ouders/een van de ouders voor het kind zorgt.

De steekproef mag dus niet als representatief worden beschouwd. De nulhypothese dat er geen verschil is tussen de verdelingen van de steekproef en de populatie wordt verworpen met 95% zekerheid. $\chi^2(4)=67,4$ $p=0,000$.

Door middel van weging kan de representativiteit van de steekproef worden verbeterd. Door de huishoudentypen met negatieve residuen zwaarder te wegen en de huishoudentypen met positieve residuen lichter te wegen wordt de steekproef meer betrouwbaar. Tabel.. laat de weegfactoren voor de verschillende type huishoudens zien.

Eigendomsverhouding

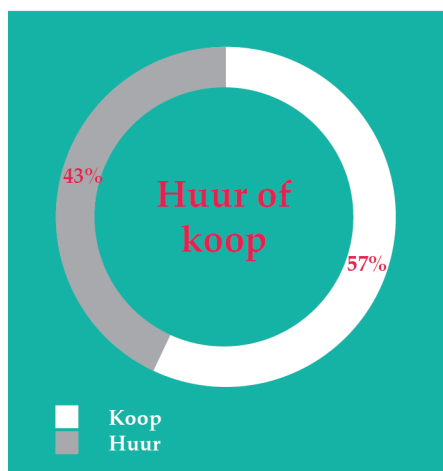
Een belangrijke factor die van invloed kan zijn op de verhuisgeneigdheid is het feit of een huishouden in een huur of een koopwoning woont. Huishoudens wonend in een koopwoning zijn over het algemeen minder mobiel en daarmee minder verhuisgeneigdheid

(Brounen e.a., 2012, p. 2671). Kijkend naar de steekproef woont 57% van de huishoudens in een koopwoning. De overige 43% woont in een huurwoning (grafiek 6).

De verdeling van de steekproef is nu bekend. Tabel 5 geeft de verdeling van de huur en koopwoningen binnen Carnisse en Tarwewijk weer. Opvallend is dat binnen de populatie het grootste gedeelte uit huurwoningen bestaat, namelijk 7239 (61,7%). Het overige deel bestaat uit koopwoningen, namelijk 4494 (38,3%).

Met de gegevens van het CBS is een vergelijking van de steekproef met de populatie mogelijk. Hiermee kan voor het kenmerk 'eigendomsverhouding' de representativiteit worden getoetst.

Grafiek 6, verdeling van de respondenten in de steekproef

Tabel 4, verhouding tussen koop en huur in de populatie (CBS)

	Absoluut	Relatief (%)
Koop	4494	38,3
Huur	7239	61,7

Uit de representativiteitsanalyse blijkt dat de koopwoningen in de steekproef sterk oververtegenwoordigd zijn. Hier tegenover staat dat de huurwoningen sterk ondervertegenwoordigd zijn. Dit verschil zou kunnen worden veroorzaakt door het feit dat het merendeel van de respondenten samenwonend of gehuwd is met thuiswonende kinderen. Deze groep zal hoogstwaarschijnlijk in een koopwoning wonen. Hierdoor zijn er mogelijk meer koopwoningen in de steekproef vertegenwoordigd dan huurwoningen.

De steekproef mag niet als representatief worden beschouwd. De nulhypothese stelt dat er geen verschil is tussen de verdeling van de steekproef en de populatie; deze kan worden verworpen met 99% zekerheid. De verschillen tussen de steekproef en de populatie zijn significant. $\chi^2(1)=16,9$; $p=0,000$.

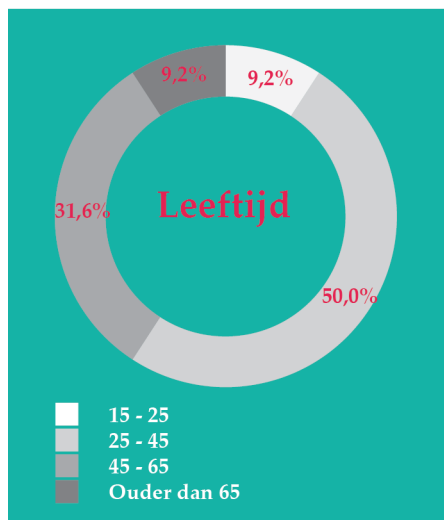
Om de betrouwbaarheid van de resultaten te vergroten kunnen de resultaten worden gewogen. Weging is in het geval van de huur- en koopwoningen mogelijk. Namelijk met de weegfactor 0,67 voor koopwoningen en de weegfactor 1,43 voor huurwoningen.

Leeftijd

Leeftijd is een belangrijk kenmerk wat betreft de regelmaat waarmee een park wordt bezocht. Zo geeft Ariane e.a. (2005, p.162) aan dat ouderen een onregelmatig patroon van bezoeken laten zien.

Tabel 6 geeft de verdeling weer van alle leeftijdscategorieën in zowel Carnisse als Tarwewijk. Zowel in Carnisse (42%) als in Tarwewijk (37%) komen de leeftijden tussen 25 en 45 jaar het meest voor. Van het totaal van beide wijken

Grafiek 7, verdeling van hoogst genoten opleiding in de steekproef

Tabel 5, verdeling van leeftijden in de populatie (CBS)

Leeftijd	Absoluut	Relatief (%)
0 - 15	4058	17,8
15 - 25	3705	16,2
25 - 45	9079	39,8
45 - 65	4397	19,3
65 +	1601	7,0
Totaal	23070	100

is deze leeftijdscategorie dan ook het meest vertegenwoordigd met 39,8%. Daarna volgen drie leeftijdscategorieën van 0-15 jaar, 15-25 jaar en 45-65 jaar met vrijwel gelijke procentuele getallen (resp. 17,8%, 16,2% en 19,3%) van het totaal aantal bewoners. De categorie 65+ is het laagst vertegenwoordigd.

De enquête mocht alleen ingevuld worden wanneer een persoon ouder dan 18 is. Vandaar dat de leeftijdsklassen bij de steekproef er anders uit zien. De leeftijdsklasse tot 15 jaar bestaat niet. En de leeftijdsklasse 15-25 jaar geeft geen goed beeld omdat

er geen personen onder de 18 zijn die de enquête hebben ingevuld. De groep die het meest vertegenwoordigd is zijn de personen tussen de 25 en 45 jaar oud. Dit komt overeen met de verdeling binnen de steekproef. De leeftijdsklasse die het minst vertegenwoordigd is, is de groep ouder dan 65 jaar, namelijk 9,2% (grafiek 7).

Omdat de vulling van de leeftijdsklassen verschillen zullen alleen de klassen 25-45, 45-65 en 65+ meegenomen worden in de representativiteitsanalyse.

Voor de leeftijdsklasse 25-45 jaar geldt dat deze groep ligt ondervertegenwoordigd is binnen de steekproef (residu -4,6). Ook voor de leeftijdscategorie 65+ geldt dat deze ligt ondervertegenwoordigd is in de steekproef (residu -,5). De leeftijdsklasse 45-65 jaar is daarentegen ligt oververtegenwoordigd binnen de steekproef (residu 5,0)

Ondanks de lichte onder- en over vertegenwoordigingen mag de steekproef op basis van de leeftijdsklassen als representatief worden beschouwd. De nulhypothese stelt dat er geen verschil is tussen de verdeling van de steekproef en de populatie; deze kan niet worden verworpen met 95% zekerheid. De verschillen tussen de steekproef en de populatie zijn niet significant. $\chi^2(2)=1,396$; $p=0,498$. Weging is voor het kenmerk 'leeftijd' dus niet noodzakelijk.

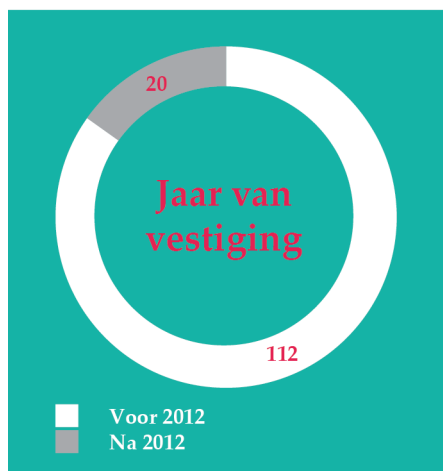
De verhoudingen binnen de steekproef omtrent een aantal sociaal-demografische en economische kenmerken zijn nu bekend. Over de steekproef zijn ook een aantal gemiddelden bekend over de tevredenheid met de openbare ruimte en de verhuiscgenigheid.

Zoals in de inleiding vermeld kennen beide wijken een hoge doorstroom van bewoners. De verhuisgeneigdheid is groot. Zo geldt in 2011 dat in Carnisse 17,7% van de bevolking is vertrokken en in Tarwewijk 21,4% (Buurtmonitor Rotterdam, 2012).

De steekproef laat geen verdeling zien waarbij het grootste gedeelte van de respondenten sinds relatief korte tijd in zijn of haar woning woont. Het merendeel van de respondenten woont al voor 2012 in zijn of haar woning, namelijk 112 respondenten. De overige 20 wonen pas vanaf 2012 in zijn of haar woning (grafiek 7).

Grafiek 7, Jaar van vestiging, in de steekproef, in absolute aantallen

Deze verdeling is te verklaren omdat personen die langer in hun woning en dus ook in Carnisse of Tarwewijk wonen waarschijnlijk meer betrokken zijn bij hun wijk en eerder geneigd zijn de enquête in te vullen.

Over de parken is het volgende bekend. Voor het Zuiderpark betreft het gemiddelde rapportcijfer een 7,32. Het Amelandseplein wordt gemiddeld genomen met een lager cijfer beoordeeld, namelijk een 6,31. Dit verschil zou verklaard kunnen worden doordat het Zuiderpark over het algemeen meer bekend is bij mensen. Hierdoor zullen er in verhouding ook meer mensen zijn die het park hoog zullen waarderen dan bij het Amelandseplein.

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat er verschillen zijn te ontdekken tussen het gemiddelde fictieve persoon en de respondenten binnen steekproef.

De opvallendste verschillen zijn de verschillen omtrent etniciteit, koopwoning en tijdstip van komen wonen in de woning. Zo rekent een groot deel van de respons zich tot de Nederlandse etniciteit terwijl het merendeel binnen de populatie behoort tot een niet-Nederlandse etniciteit.

Voor de eigendomsverhouding geldt dat het merendeel van de respondenten in een koopwoning woont. Dit staat haaks op het feit dat Carnisse en Tarwewijk voornamelijk huurwoningen tellen.

Daarnaast bevindt zich onder de respondenten een relatief grote groep die voor 2012 in zijn of haar woning is komen te wonen. Dit komt niet overeen met de hoge verhuiscijfers in beide wijken.

PARKGEBRUIK

ZUIDERPARK EN AMELANDSEPLEIN

Figuur 3, Parkbezoek Zuiderpark en Amelandseplein.

Het aantal malen dat respondenten aangeeft de beide parken te bezoeken, in procenten weergegeven.

- Zuiderpark
- Amelandseplein

H4: RESULTATEN

Het Zuiderpark en het Amelandse plein zijn twee parken die gebruikt worden door de bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Deze parken hebben een plek in het dagelijks leven van bewoners maar functioneren niet op dezelfde manier. Bij het ene park komt de ene functie wat meer naar voren dan bij de ander, en bij een andere functie wellicht andersom. Dit hoofdstuk geeft inzicht in de invloed van tevredenheid met de openbare ruimte op verhuiscandidate. Eerst wordt de frequentie van het gebruik van de parken Amelandseplein en Zuiderpark vergeleken tussen verschillende etnische groepen. Daarna wordt door middel van statistische toetsing getest of de functies van het Zuiderpark en het Amelandseplein van invloed zijn op de verhuiscandidate van bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Ook worden mogelijke oorzaken van deze verbanden toegelicht.

Bezoeken aan het Zuiderpark en Amelandseplein

Zuiderpark

Voor het Zuiderpark geldt dat Marokkanen met de sterkte regelmaat een bezoek brengen aan het park. 40,0% van hen bezoekt het park dagelijks en 40,0% bezoekt het park wekelijks. Ook de Nederlanders (23,2%), Turken (40,0%), Antillianen (22,2%) en Surinamers (50,0%) beweren het park wekelijks te bezoeken. Wanneer gekeken wordt naar de samenstelling van het huishouden is opvallend dat

een groot deel van de alleenstaande het park wekelijks bezoekt (26,5%). Daarnaast geldt voor zowel 25,0% van de samenwonenden/gehuwden met thuiswonende en 25% van de samenwonenden/gehuwden zonder thuiswonende kinderen dat zij het park wekelijks bezoeken. Een groot gedeelte van de eenoudergezinnen brengt slechts jaarlijks een bezoek aan het Zuiderpark (46,7%). Op basis van leeftijd is er ook een verschil te ontdekken tussen de regelmaat waarmee het Zuiderpark bezocht wordt. Zo beweert een groot deel van de 65-plussers (54,5%) slechts jaarlijks een bezoek aan het stadspark te brengen. De leeftijdsklasse 45-65 brengt vaker een bezoek aan het Zuiderpark: 20,0% brengt wekelijks een bezoek en 45,0% maandelijks. Ook de leeftijdsklasse 25-45 brengt geregeld een bezoekje aan het Zuiderpark. 11,6% doet dit dagelijks, 16,3% wekelijks en 25,6% maandelijks. Op basis van het kenmerk inkomen zijn geen duidelijke verschillen te ontdekken. Er zijn geen leeftijdsklassen die overduidelijk vaak of weinig een bezoek brengen aan het Zuiderpark.

Amelandseplein

Gebaseerd op de respondenten binnen de steekproef wordt het Amelandseplein het meest bezocht door bezoekers die zich tot de Nederlandse etniciteit rekenen. Zo geeft 15,3% van de Nederlanders aan het park wekelijks te bezoeken. Een andere etniciteit die opvalt binnen het parkbezoek is de Turkse, 50% van de Turken binnen de

steekproef bezoekt het Amelandseplein wekelijks. Voor de Marokkanen geldt dat 60% aangeeft het park nooit te bezoeken. Wanneer gekeken wordt naar de samenstelling van het huishouden is opvallend dat er een verschil bestaat in regelmaat van parkbezoek tussen samenwonenden/gehuwden met of zonder thuiswonende kinderen. Gezinnen met thuiswonende kinderen bezoeken het park vaker dan gezinnen zonder thuiswonende kinderen. 14,3% van de samenwonenden/gehuwden met thuiswonende kinderen bezoekt het park wekelijks, tegenover 6,2% van de samenwonenden/gehuwden zonder thuiswonenden kinderen. Daarnaast is het opvallend dat van de eenoudergezinnen 60% het park nooit beweert te bezoeken. Voor de alleenstaanden geldt dat het park voor het grootste gedeelte (41,5%) nooit wordt bezocht. Verder wordt het Amelandseplein door 19,5% wekelijks bezocht en door een andere 19,5% jaarlijks. Wat de inkomens betreft geldt dat de hoogste inkomens groep, namelijk meer dan 4000 euro per maand, beweert nooit het park te bezoeken. Verder is opvallend dat van de inkomensgroep 1000 – 14999 euro 25% het park dagelijks bezoekt. Deze groep bezoekt het Amelandseplein het vaakst. Voor de leeftijden geldt dat het park het minst vaak wordt bezocht door de leeftijdscategorie 25-45 jaar, 75% van hen geeft aan nooit een bezoek aan het park te brengen. Een groep die het geeft 22,2% aan het Amelandseplein wekelijks te bezoeken.

De invloed van tevredenheid met de openbare ruimte op verhuisceneidheid

Om er achter te komen welke elementen van de parken Zuiderpark en Amelandseplein van invloed

zijn op verhuisceneidheid wordt met het gebruik van statistische toetsen de gemiddelde waardering voor verschillende aspecten van de openbare ruimte vergeleken tussen bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen en bewoners die niet verhuisceneid zijn. Door te toetsen of de parken hoger gewaardeerd worden door bewoners die in de wijk willen blijven wonen kan vast komen te staan welke aspecten van beide parken van invloed zijn op verhuisceneidheid.

Schaal

Voor de statistische toetsen wordt de gemiddelde waardering vergeleken tussen verhuisceneigde en niet-verhuisceneigde bewoners uit de populatie. Door middel van de toetsen kunnen uitspraken gedaan worden over de populatie. De waarderingen zijn gemeten op een schaal van -2 tot +2. Zowel de losse items als de constructen kunnen als volgt geïnterpreteerd worden: 0 is neutraal, -2 is zeer negatief, -1 is negatief, +1 is positief en +2 is zeer positief. De gemiddelde waardering bevindt zich tussen de twee uitersten maar liggen bij de resultaten vaak tussen -1 en 1, uitersten worden namelijk tegen elkaar uitgevlakt.

Weging

Zoals beschreven in de steekproefomschrijving is er een grote oververtegenwoordiging van tweoudergezinnen en een sterke ondervertegenwoordiging van alleenstaanden binnen de steekproef. Zoals in hoofdstuk 1 te lezen is heeft gezinssamenstelling invloed op de manier waarop de openbare ruimte gewaardeerd wordt. Omdat deze invloed van belang is voor het onderzoek en de vertegenwoordiging van verschillende gezinssamenstelling scheef is worden de resultaten van de

enquête gewogen (zie hoofdstuk 3). Hierdoor wordt de representativiteit van de onderzoeksresultaten vergroot.

Plaats van alledaags gebruik

Zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein wordt als plaats voor alledaags gebruik door de respondenten overwegend positief beoordeeld. Uit de vragen die bij dit construct horen kan geconcludeerd worden dat bewoners graag in beide parken komen, ze voelen zich er op hun gemak en het park spreekt de bewoners aan. Bovendien geven de respondenten aan dat het park een goede reputatie heeft. De invloed van alledaags gebruik verschilt tussen het stadspark en het park op buurtniveau. Voor het Zuiderpark is invloed niet statistisch bewezen terwijl er wél een statistisch verband is tussen alledaags gebruik van het Amelandseplein en verhuiscgenigheid.

Zuiderpark

Voor het Zuiderpark verschillen de gemiddeldes weinig. Op een schaal van -2 tot +2, beoordelen verhuiscgenigden het alledaags gebruik met een 0,62 iets lager dan ($M=0,62$; $SD=0,60$) de score van 0,71 voor bewoners die niet willen verhuizen ($M=0,71$; $SD=0,56$). Uit een t-toets blijkt dan ook dat dit verschil in waardering niet significant is en er geen aantoonbaar verschil in waardering is vast te stellen voor de populatie, $t(100)=-0,74$; $p=0,46$; 95% BI $[-0,32; 0,14]$.

Amelandseplein

De Mann-Whitney toets waarbij de hypothese wordt gesteld dat de steekproeven afkomstig zijn uit identieke populaties (De Vocht, 2014, p.130) wordt verworpen ($p=0,022 < 0,05$). Dus de waardering van het Amelandseplein van verhuiscgenigde en niet verhuiscgenigde respondenten

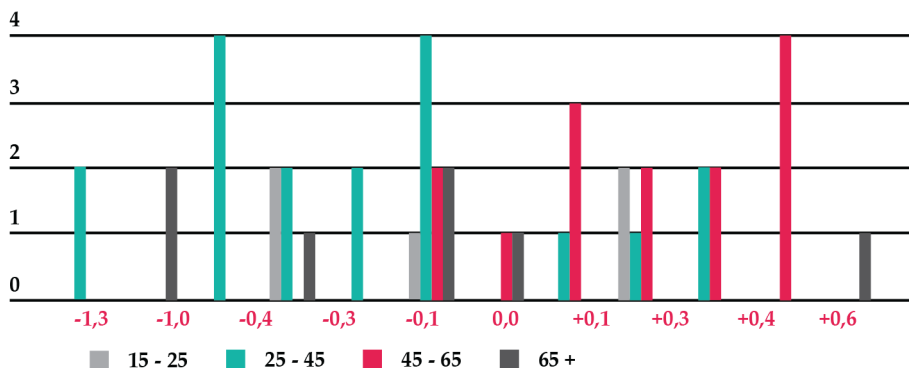
is niet gelijk ($U=293$, $Z=-2,297$), het betreft een zwak effect ($r=0,29$).

De hypothese 'bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen waarderen de beleving van het dagelijks gebruik van beide parken lager dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen' wordt in het geval Zuiderpark niet verworpen en in het geval van het Amelandseplein wél verworpen. Het alledaags gebruik is een van de aspecten die bijdraagt aan de tevredenheid van de openbare ruimten, die op haar beurt deel uit maakt van de buurttevredenheid die een van de criteria is aan de hand men de beslissing maakt om wel of niet te willen verhuizen (Adriaanse, 2007 en Andersen, 2008). Dat er een verband voor het Amelandseplein en niet voor het Zuiderpark gevonden is, kan worden verklaard doordat het buurtpark veel meer deel uit maakt van de dagelijkse routine van mensen (figuur X). Deze routine gaat hand in hand met de zogenaamde 'feel good' effecten die van het bezoek uit kunnen gaan (Cattell, 2008). Door de respondenten wordt het Amelandseplein relatief vaker op dagelijkse basis bezocht.

Interviews

Uit de interviews blijkt dat het Zuiderpark een plek is voor mensen die met een bepaald doel naar het park komen, om te vissen (twee lekker-weer-vissers) of voor een familie-uitje (een picknickend gezinnetje). Bezoekers van het Zuiderpark geven aan dat er wel vaak dezelfde mensen in het park komen. Dit zijn mensen die dichtbij het park wonen: "Het is hier erg druk, zeker in het weekend, vooral mensen uit Rotterdam-Zuid". Ook zijn frequente bezoekers mensen die hun hond in het park uitlaten of voor de lunch een wandeling maken

Grafiek 8, waardering van het alledaags gebruik door de leeftijdscategorieën

in het park: "In de pauze komen er kantoor mensen voor hun lunchpauze". Dit blijken ook bezoekers te zijn die in de buurt wonen of werken.

Mensen die verder van het park af wonen, bezoeken een groot park als het Zuiderpark relatief weinig. "Mensen uit Noord komen hier niet, dat is te ver weg". Alleen in de vakantie of in het weekend, als mensen meer tijd hebben, is het park drukker bezocht dan doordeweeks. In de zomer komen er ook mensen van buiten Rotterdam naar het Zuiderpark. Afstand tot het park heeft dus invloed op het parkbezoek.

Hoewel de reputatie van het Zuiderpark wel eens te lijden heeft onder negatieve berichten in het nieuws, blijven de geïnterviewden het park regelmatig bezoeken. Zij hebben persoonlijk geen slechte ervaringen met het park gehad

gezegd worden dat het om kleine aantallen gaat waardoor de uitkomsten niet te zwaar moeten worden gezien. Voor de leeftijdsklasse 45-65 jaar geldt dat zij het Amelandseplein grof gezien hoger waarderen als plaats van alledaags gebruik dan de andere leeftijdsklassen. De andere leeftijdsklassen geven een verspreide waardering. De een is positief, de ander negatief. Dit resultaat komt overeen met het artikel van Catell e.a. (2008); hierin komt naar voren dat de waarde van openbare ruimte ligt in de gedeelde elementen die karakteristiek zijn voor openbare ruimten, in het bijzonder voor ouderen. Voor het Amelandseplein geldt dit dus ook voor de leeftijdsklasse 45-65 jaar, welke benoemd kan worden als een leeftijdsklasse met "ouderen" (grafiek 8).

De invloed van leeftijd

Het is interessant om te bekijken of er een verschil bestaat in de beleving van het Amelandseplein als plaats van alledaags gebruik op basis van sociaal-economische en demografische kenmerken. Voor het kenmerk 'leeftijd' zijn verschillen ontdekt. Wel moet

Plaats van herinnering

Aan de waterkant van het Zuiderpark zitten twee vissers, een van hen woont al sinds zijn geboorte in Carnisse. Beide koesteren goede herinneringen aan het park, onder andere aan de mogelijkheden om te kanoën. Maar "nu is het wel uitgebreider dan toen.

Er is nu veel water, en wel zo op elkaar aangesloten dat je een rondje kunt varen". Maar de aanpassingen van het park hebben weinig invloed op de waardering die de mannen aan het park geven: "of die aanpassingen het park nu veranderd hebben? Nu geef ik een zeven, misschien een zeven plus. Tien jaar terug had ik het zelfde cijfer gegeven. Voor de jeugd niet, daar is er veel voor veranderd".

De stelling van Catell e.a. (2008, pp. 551-552) dat openbare ruimte nostalgische gevoelens kunnen opwekken bij gebruikers, wordt hier dus bevestigd. De vissers hebben een vertrouwensband met deze locatie zijn opgebouwd in de loop van de jaren. Dit geeft hen zeker het gevoel van verbondenheid met de plek, zoals Catell e.a. ook beschrijft. Maar het gevoel van veiligheid hebben zij nog niet gekregen, ondanks de vertrouwensband: "qua veiligheid is het niet alles".

Plaats van onttrekking

Zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein worden als plaats van onttrekking door de wel- en niet-verhuisgeneigde bewoners niet significant anders gewaardeerd. De hypothese dat bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beide parken als een plaats van onttrekking minder positief beleven dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen wordt niet verworpen. Er is dus geen verband tussen het Zuiderpark als plaats van onttrekking ($p=0,160 > 0,05$, $U=60,0$, $Z=-1,450$) en de verhuisgeneigdheid. Er is ook geen verband tussen het Amelandseplein als plaats van onttrekking ($p=0,608 > 0,05$, $U=57,0$, $Z=-0,513$) en verhuisgeneigdheid. Er werd echter wel een verband verwacht, omdat de plaats van onttrekking

een van de elementen is waaruit de tevredenheid met de openbare ruimte is opgebouwd. Gegevens vanuit de interviews lijken het verwachte verband wel te bevestigen. De vissers, die vaak aan de waterkant zitten, doen dit ook om te "ontstressen en even tot mezelf komen". Ook het Turks-Marokkaanse echtpaar komt graag naar het Zuiderpark: "Ik kom hier tot rust, iedereen denk ik... dat doet elk mens goed" en: "Op zich is het altijd lekker om in het groen te zijn".

Het zuiderpark wordt echter wel door bewoners als plaats van onttrekking gebruikt. De geïnterviewde vissers zoeken regelmatig het water op. De een geeft aan dat er altijd wel mensen langs komen: "hier zit ik niet direct op te wachten, maar het is prima." De fysieke en mentale ruimte om even alleen te zijn is echter niet van invloed op de verhuisgeneigdheid waardoor een hoge waardering samen kan gaan met verhuisgeneigdheid en visa versa.

Plaats voor sociale interactie

De vierde kwaliteit die aan openbare ruimte wordt toegeschreven, en dus van invloed kan zijn op de verhuisgeneigdheid, is het bieden van een plek voor sociale interactie. Hoewel dit niet altijd als positief wordt ervaren, denk hierbij aan bijvoorbeeld racisme, kunnen openbare ruimten mensen samenbrengen. Een klein gebaar als een lach of een knikje kan iemand al goed doen voelen, maar soms worden ook vriendschappen gesloten (Catell e.a., 2008).

Voor zowel het Zuiderpark als het Amelandse plein is getoetst of de waardering van de parken als plaats voor sociale interactie van invloed is op de verhuisgeneigdheid.

De verwachting is dat de waardering

van de parken als plaats voor sociale interactie van invloed is op de verhuisgeneigdheid. Wanneer mensen het park als plaats voor sociale interactie positief waarderen zullen zij geneigd zijn te verhuizen.

Zuiderpark

Voor het Zuiderpark verschillen de gemiddelde waarderingen weinig. Er geldt dat de verhuisgeneigde bewonersbinnen de steekproef ($M=0,10$; $SD=0,59$) een gemiddeld hogere waardering geven dan de niet-verhuisgeneigde bewoners ($M=0,09$; $SD=0,53$). Dit klopt niet met de hypothese. Volgens de theorie zou een hogere tevredenheid met dit aspect van openbare ruimten namelijk moeten leiden tot een lagere verhuisgeneigdheid. Het verschil tussen de twee gemiddelden is klein, waardoor een significant verschil tussen wel of niet verhuis geneigde niet aangetoond kan worden, $t(95)=0,11$; $p=0,92$ 95% BI [-0,2; 20,24].

Kortom, de waardering van het Zuiderpark als plaats voor sociale interactie is niet van invloed op de verhuisgeneigdheid. Iemand kan nog zo tevreden zijn met de sociale interactie in het park en toch plannen hebben binnen nu en twee jaar te verhuizen.

Amelandseplein

Voor het Amelandseplein geldt op basis van een Mann-Whitney toets het volgende: Als plaats voor sociale sociale interactie wordt het Amelandseplein significant anders gewaardeerd door de verhuis geneigde dan wel niet-verhuis geneigde bezoekers.

De toets waarbij de hypothese wordt gesteld dat de steekproeven afkomstig zijn uit identieke populaties wordt verworpen (Asymp. Sig. $0,048 < 0,05$). $U=314,5$, $Z=-1,981$, nihil verband, $r=0,03$. Kortom, de waardering van het

Amelandseplein als plaats voor sociale interactie is van invloed op de verhuisgeneigdheid. Dit houdt in dat mensen die het park op dit punt hoog waarderen minder verhuis geneigd zijn dan mensen die het park op dit vlak laag waarderen.

Er bestaat een verschil tussen beide parken. De waardering van het Zuiderpark als plaats voor sociale interactie is niet van invloed op de verhuisgeneigdheid en de waardering van het Amelandseplein als plaats voor sociale interactie wel. Dit verschil is te verklaren vanuit de theorie. Catell e.a. (2008, p.553) geeft aan dat de grotere parken worden gewaardeerd door de faciliteiten en evenementen die de parken te bieden hebben. Hierdoor vindt er in grotere parken meer georganiseerd contact plaats, bijvoorbeeld tijdens een familietripje. Dit komt overeen met de uitkomst bij het Zuiderpark, wat eveneens een groter park is. Een picknickend gezin, de man Marokkaans en de vrouw met Turkse achtergrond vertelde ons over de vele activiteiten die in het Zuiderpark georganiseerd worden: "ergens in maart was er een ridderthema, echt heel leuk... ze organiseren meer dingen als een rommelmarkt en een kermis".

Verder is het zo dat een groot park als het Zuiderpark wel frequent gebruikt kan worden door mensen uit de buurt, die daardoor vrienden worden, waardoor sociale contacten onderhouden worden bij bezoek aan het park. Het picknickend gezin komt vaak bekende mensen tegen: "Mensen uit de buurt, vrienden en kennissen". De gelegenheid om anderen beter te leren kennen in een groter park is echter wel kleiner dan in een kleiner park (Catell e.a., 2008, p. 553).

Voor het kleinere park, het

Amelandseplein, dat meer gezien kan worden als een buurtpark geldt dat de waardering van de sociale interactie wél van invloed is op de verhuisgeneigdheid. Dit sluit eveneens aan op de theorie. Catell e.a (2008, p.553) noemt namelijk dat de kleinere parken, die gebruikt kunnen worden als een doorsteekroute naar een andere plek, meer de gelegenheid bieden contact te zoeken met andere buurtbewoners. De sociale interactie is dus hoger tijdens het doorkruisen van een kleiner park dan tijdens het deelnemen aan evenementen in een wat groter park.

De invloed van leeftijd

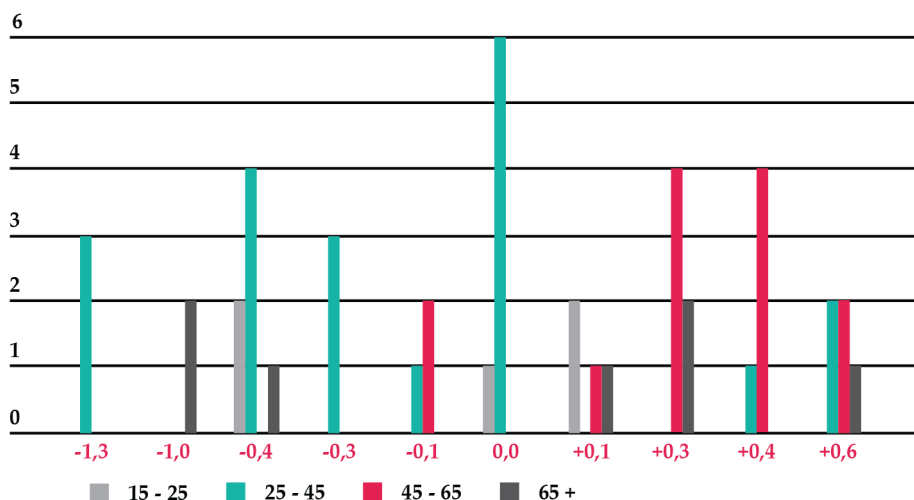
Er is een verband tussen de waardering van het Amelandseplein als plek voor sociale interactie en verhuisgeneigdheid. Deze waardering verschilt echter tussen bewoners van verschillende leeftijden. Opvallend is het verschil tussen de leeftijdsklassen 25-45 jaar en 45-65 jaar. De respondenten tussen de 25 en 45 jaar waarderen het

Amelandseplein als plaats voor sociale interactie grof gezien lager dan de respondenten tussen de 45 en 65 jaar. De groep tussen de 25 en 45 jaar geeft als laagste waardering een -1,29 en de groep tussen de 45 en 65 jaar geeft als laagste waardering een -0,14 (grafiek 9). Dit verschil in waardering is te verklaren vanuit de theorie. Zo noemt Catell e.a. (2008) dat volwassen met kinderen parken zien als plekken om contacten te leggen. Dit geldt dus ook voor het Amelandseplein. Het moet wel gezegd worden dat deze uitkomsten niet te zwaar mogen wegen omdat het om kleine aantallen gaat.

Plaats voor interetnische interactie

De vijfde functie die aan de openbare ruimte toegeschreven wordt hangt samen met de eerder genoemde sociale interactie. De interactie tussen mensen van een verschillende etniciteit wordt namelijk ook mogelijk gemaakt door de aanwezigheid van openbare ruimte. Zo worden parken gezien als plekken waar

Grafiek 9, waardering van de sociale interactie door de leeftijdscategorieën

eerder contact zou kunnen ontstaan tussen verschillende etniciteiten dan in een georganiseerde setting (Catell e.a., 2008). Dit blijkt uit het interview met twee vissers in het Zuiderpark: "Alles zit hier, het zit helemaal vol met Turken, Antillianen, familiefeesten". Dat zou in dit geval interetnisch contact kunnen bevorderen.

Voor zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein is getoetst of de waardering van de parken als plaats voor interetnische interactie van invloed is op de verhuiscgenigheid. Vanuit de hypothese is de verwachting dat de waardering van de parken als plaats voor interetnische interactie van invloed is op de verhuiscgenigheid. Wanneer mensen het park op dit gebied positief waarderen zullen zij minder verhuiscgenigd zijn.

Zuiderpark

Of er een invloed is van het aspect interetnische interactie op verhuiscgenigheid wordt voor het Zuiderpark met een t-toets onderzocht. Gemiddeld wordt de interetnische interactie door verhuiscgenigde ($M=0,30$; $SD=0,61$) lager gewaardeerd dan door niet-verhuiscgenigde ($M=0,20$; $SD=0,67$). Dit klopt volgens de hypothese. Het verband is echter niet significant om een uitspraak te doen over de hele populatie, de bewoners van Carnisse en Tarwewijk, $t(95)=0,11$; $p=0,91$; 95% BI $[-0,22; 0,24]$. De invloed van het Zuiderpark als plaats van interetnische interactie op het wel of niet willen verhuizen kan dus niet worden bewezen.

Amelandseplein

Of er een invloed is van het aspect interetnische interactie op verhuiscgenigheid wordt voor het Amelandseplein onderzocht met een Mann-Whitney toets. Als

plaats voor interetnische interactie wordt het Amelandseplein niet significant anders gewaardeerd door de verhuiscgenigde dan door de niet verhuiscgenigde bewoners. De toets waarbij de hypothese wordt gesteld dat de steekproeven afkomstig zijn uit identieke populaties wordt niet verworpen ($p=0,053$; $U=306,0$; $Z=-1,935$, het betreft een zeer zwak verband, $r=0,2$). De waardering van het Amelandseplein als plaats voor interetnische interactie is dus niet van invloed op de verhuiscgenigheid. Dit houdt in dat een hoge waardering samen kan gaan met verhuiscgenigheid en visa versa.

Voor beide parken geldt dat er niet kan worden bewezen dat de waardering van het betreffende park als plaats voor interetnische interactie van invloed is op de verhuiscgenigheid. Dit is niet wat verwacht wordt uit de theorie. Echter is er toch een mogelijke verklaring voor deze uitkomst. Catell e.a. (2008, p.554) noemt dat de functie van het park als plaats voor interetnische interactie in de meeste gevallen als positief wordt ervaren. Het is echter het geval dat personen die nieuw zijn in de buurt negatieve ervaringen kunnen ondervinden aan het interetnische contact. Zoals eerder genoemd in de inleiding kennen de wijken Carnisse en Tarwewijk hoge omloopcijfers. De wijken hebben dus regelmatig te maken met 'nieuwkomers'. De aanwezigheid van relatief veel nieuwkomers kan het niet gevonden verband verklaren.

Plaats van levendigheid

Catell e.a. (2008, p. 554-555) stellen dat sociaal levendige plekken een positieve rol spelen in identificatie met een plek en zorgen voor een gevoel van trots. Deze uitspraak wordt gedaan aan de hand van bevindingen over Queens Market, een kleine openbare ruimte die

frequent wordt gebruikt, net zoals het Amelandseplein, maar zou ook kunnen gelden in een groter en minder frequent gebruikt park of openbare ruimte, zoals het Zuiderpark. Verder is het zo dat een slechte identificatie met de buurt van invloed is op de verhuisgeneigdheid van bewoners (Kearns en Parkes, 2003, p.827), dus een goede identificatie met de buurt door een hoge waardering van een park als levendige plek zou dan een negatieve invloed hebben op verhuisgeneigdheid. De hypothese die getest wordt, luidt daarom als volgt: 'Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen beleven het Zuiderpark of het Amelandseplein als een plaats voor levendigheid minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen'.

Zuiderpark

Met de hypothese wordt de invloed van levendigheid binnen het Zuiderpark op de verhuisgeneigdheid getoetst. Als levendigheid van invloed is op de verhuisgeneigdheid zou de waardering van het Zuiderpark onder verhuisgeneigden lager moeten zijn. Volgens de data klopt dit ook. De gemiddelde score voor levendigheid ligt onder bewoners die binnen twee jaar willen verhuizen ($M=0,37$; $SD=0,59$) lager dan onder niet-verhuisgeneigden ($M=0,45$; $SD=0,58$). Dit verschil is echter niet significant ($p=0,53$). Er kan dus niet vastgesteld worden dat als het Zuiderpark als plek van levendigheid wordt gewaardeerd, dit een negatieve invloed heeft op de verhuisgeneigdheid van bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Mensen die het park hoog waarderen als plek van levendigheid kunnen dus net zo goed willen verhuizen. Bezoekers van het Zuiderpark geven in een interview aan dat door aanpassingen aan het Zuiderpark er meer jongeren

naar het park komen, doordat er veel is geïnvesteerd in speeltoestellen. Dat zou van invloed kunnen zijn op verhuisgeneigdheid van huishoudens, maar geeft niet veel meer extra informatie.

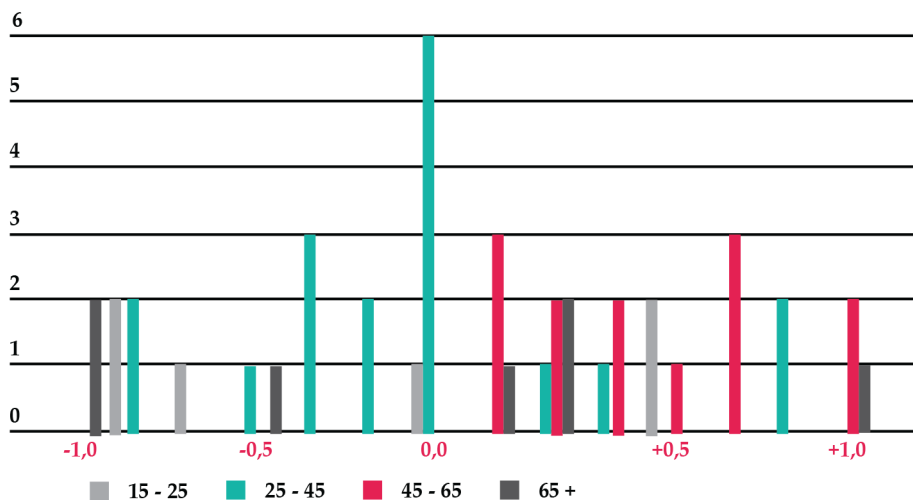
Amelandseplein

De waardering van het Amelandseplein als plaats van levendigheid van verhuisgeneigden verschilt significant van de niet-verhuisgeneigden. De hypothese dat deze waardering als levendige plek niet verschilt, is namelijk verworpen met een Mann-Whitney test. $U = 307,0$, $Z=-1,968$, $p=0,049$. Het betreft een zeer zwak verband, $r=0,2$. De waardering van het Amelandseplein als plaats van levendigheid is dus van invloed op de verhuisgeneigdheid. Personen die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen waarderen het park als plaats van levendigheid lager dan personen die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen.

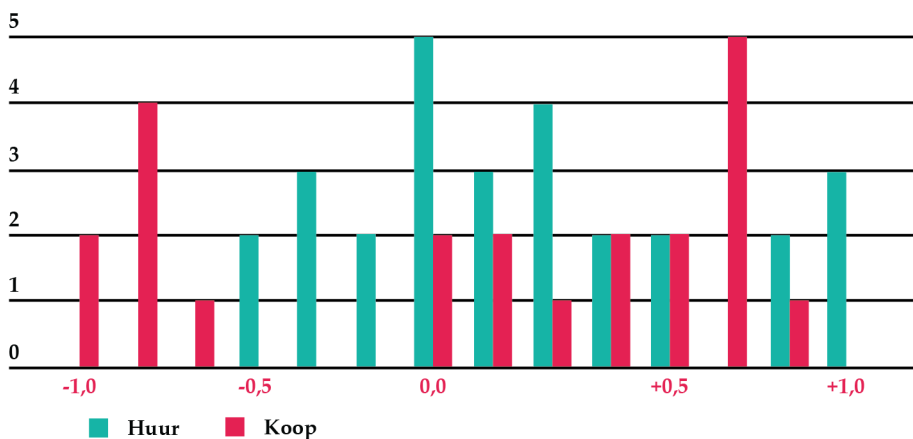
De invloed van leeftijd en eigendomsverhouding

Bekend is nu dat de beleving van het Amelandseplein als plaats van levendigheid van invloed is op de verhuisgeneigdheid van bewoners in Carnisse en Tarwewijk. Interessant is nu om te bekijken of er een verschil bestaat in beleving van het Amelandseplein als plaats van levendigheid op basis van sociaal-economische en demografische kenmerken. Voor de kenmerken: huishoudenstype, opleiding, inkomen en etniciteit geldt dat er geen duidelijke onderlinge verschillen te herkennen zijn. Iemand die zichzelf tot bijvoorbeeld de Marokkaanse etniciteit rekent beleeft het Amelandseplein als plaats van levendigheid niet anders dan iemand die zich tot een andere etniciteit rekent. Voor de kenmerken: leeftijd en eigendomsverhouding zijn

Grafiek 10, waardering van de levendigheid door de leeftijdscategorieën

Grafiek 11, waardering van de levendigheid door verschillend woon-eigendom

wel verschillen te ontdekken. Omdat het om kleine aantallen gaat moeten deze resultaten niet te zwaar worden gezien.

Leeftijd

Voor leeftijd geldt dat respondenten in de leeftijdscategorie 15-25 jaar grof gezien het Amelandseplein als plaats van levendigheid lager waarderen dan de respondenten in de leeftijdscategorie 45-65 jaar. De categorie 45-65 jaar waardeert het Amelandseplein als plaats van levendigheid relatief hoog, met als hoogste waardering een 1,00 op een schaal van -2,00 tot 2,00. Catell e.a. (2008) geeft aan dat de behoefte aan levendigheid per persoon kan verschillen. Dit verschil hangt af van de levensfase van de persoon. Het verschil in waardering van de beleving van het Amelandseplein op basis van de leeftijdsklassen zou verklaard kunnen worden doordat mensen in een andere leeftijdsklasse zich waarschijnlijk ook in een andere levensfase bevinden (grafiek 10).

Eigendomsverhouding

Voor de verdeling huur – en koopwoning is ook een verschil te zien in waardering. Respondenten wonend in een huurwoning zijn over het algemeen positiever ingesteld als het, het Amelandseplein als plaats van levendigheid betreft. De respondenten wonend in een koopwoning waarderen het Amelandseplein als plaats van levendigheid lager. De laagste waardering door kopers is een -1,00 en de laagste waardering van de huurders een -,50, dit op een schaal van -2,00 tot 2,00. De literatuur noemt geen verschil in waardering van parken als plaats van levendigheid op basis van het kenmerk eigendomsverhouding. Het gevonden resultaat is dus een nieuwe bevinding (grafiek 11).

Tevredenheid met de fysieke ruimte

Het Zuiderpark is de afgelopen jaren op de schop gegaan. De twee geïnterviewde vissers zijn tevreden over deze investeringen: “Wat ze in het park doen is goed.” De man van het geïnterviewde picknickende gezin, geeft aan dat het Zuiderpark in feite alle voorzieningen heeft die in een het park passen: “het is een van de betere parken” en hij bekrachtigt zijn argument met “bij de Euromast is het lang niet zo mooi als hier.” Het park word erg positief beoordeeld door respondenten van beide interviews op de volgende punten: toegankelijkheid, doorvaarbaarheid, speelgelegenheid, openheid, voorzieningen en hygiëne. Qua veiligheid laat het park nog wel te wensen over.

Zuiderpark

‘Bewoners die van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen waarderen de fysieke inrichting van het Zuiderpark minder positief dan bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen’. Zo luidt de hypothese over de invloed van de waardering van de fysieke verschijningsvorm van het Zuiderpark op de verhuisgeneigdheid. Bewoners die de fysieke ruimte hoger waarderen zouden dan ook minder verhuisgeneigd moeten zijn. Binnen de steekproef klopt dit ook. Met een gemiddelde score van 0,81 scoort de fysieke ruimte hoger onder bewoners die nee hebben geantwoord ($M=0,81$; $SD=0,52$) dan bewoners die ja hebben gezegd op de vraag ‘bent u van plan binnen twee jaar te verhuizen?’ ($M=0,77$; $SD=0,45$). Deze gemiddelden wijken echter niet significant van elkaar af waardoor deze uitspraak niet over de populatie gedaan kan worden. De statistische nulhypothese dat de populatiegemiddelden van beide groepen (steekproeven) aan elkaar

gelijk zijn kan niet met 95% zekerheid verworpen worden, $t(73)=-0,35$; $p=0,72$; 95% BI [-0,27; 0,19]. De invloed van de tevredenheid met de fysieke ruimte op verhuisgeneigdheid kan niet bewezen worden.

Amelandseplein

De tevredenheid met de fysieke ruimte van het Amelandse plein wordt niet significant lager gewaardeerd door de verhuisgeneigde dan door de niet-verhuis geneigde bezoekers. De Mann-Whitney-toets waarbij de hypothese wordt gesteld dat de steekproeven afkomstig zijn uit identieke populaties kan niet met 95% zekerheid verworpen worden, $p=0,778$; $U=138,0$; $Z=-0,305$. Er kan dus niet gezegd worden dat de tevredenheid met de fysieke ruimte van het Amelandseplein invloed heeft op de verhuisgeneigdheid van bewoners van Carnisse en Tarwewijk.

Voor zowel het Zuiderpark als het Amelandseplein kan de invloed van de fysieke ruimte op verhuisgeneigdheid niet bewezen worden. Hoewel de aanwezigheid en conditie van groene openbare ruimten, waarbij onder andere beplanting, grootte en aanwezigheid van water een rol spelen, van invloed zijn op de beleving en waardering van deze openbare ruimten, kan het verband tussen de waardering van de fysieke omgeving en verhuisgeneigdheid niet aangetoond worden.

Tevredenheid met het park

Een positieve beleving van de openbare ruimte leidt tot een lagere verhuisgeneigdheid. Althans, dat is de verwachte uitkomst van dit onderzoek. De zes elementen: alledaags gebruik, sociale interactie, interetnische interactie, onttrekking, levendigheid en fysieke openbare ruimte zijn onderdeel van 'tevredenheid met de openbare

ruimte'. Deze tevredenheid is daarom opgebouwd uit de verschillende constructen. De gemiddelde score van deze constructen is dan ook een afspiegeling van de tevredenheid met de openbare ruimte. Door de tevredenheid tussen verhuisgeneigde bewoners en niet-verhuisgeneigde bewoners uit de steekproef te toetsen met een Mann-Whitney-toets kan bepaald worden of dit ook geldt voor de populatie. Als voor alle niet-verhuisgeneigde bewoners een gemiddeld hogere tevredenheid geldt die significant verschilt van de mensen die wel binnen twee jaar willen verhuizen kan gezegd worden dat de tevredenheid met de openbare ruimte van invloed is op de verhuisgeneigdheid.

Zuiderpark

De tevredenheid met het Zuiderpark wordt niet significant anders gewaardeerd door de verhuisgeneigde dan door niet-verhuisgeneigde bezoekers. De nulhypothese dat de steekproeven afkomstig zijn uit identieke populaties wordt niet verworpen, $p=0,064$; $U=36,0$; $Z=-1,882$, het betreft een matig sterk verband, $r=0,38$. De hypothese 'De tevredenheid met het Zuiderpark is hoger bij bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen dan bij bewoners die wel van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen' kan daarom niet worden aangenomen. Hoewel de verwachting was dat een hogere tevredenheid de verhuisgeneigdheid negatief zou beïnvloeden kan dit niet aangetoond worden.

Amelandseplein

De tevredenheid met het Amelandseplein wordt niet significant anders gewaardeerd door de verhuisgeneigde dan wel niet-verhuis geneigde bezoekers. De toets

waarbij de hypothese wordt gesteld dat de steekproeven afkomstig zijn uit identieke populaties wordt niet verworpen, $p=0,16$; $U=18,0$; $Z=-1,497$. Het betreft een matig sterk verband, $r=0,37$. De invloed van tevredenheid met het Amelandseplein op verhuisceneigdheden is hiermee niet bewezen. Dat er geen aantoonbaar verschil is tussen de waardering van bewoners die wel en niet binnen twee jaar willen verhuizen betekent voor dit onderzoek dat de tevredenheid met de openbare ruimte niet dusdanig van invloed is dat het verschil in verhuisceneigdheden erdoor verklaard kan worden.

Hoewel in de steekproefgemiddelden de verschillende aspecten van openbare ruimte vaak hoger gewaardeerd worden door bewoners die niet wilden verhuizen dan door verhuisceneigde bewoners is een verband tussen waardering en verhuisceneigdheden niet aangetoond. Dat de openbare ruimte een positieve invloed heeft op het alledaagse leven van mensen, sociale interactie, interetnische interactie, dat het een plek kan zijn van onttrekking, levendigheid, herinnering en een waardering voor de fysieke verschijningsvorm staat vast. Dat deze aspecten samen een directe invloed hebben op de verhuisceneigdheden van bewoners is echter niet vast komen staan.

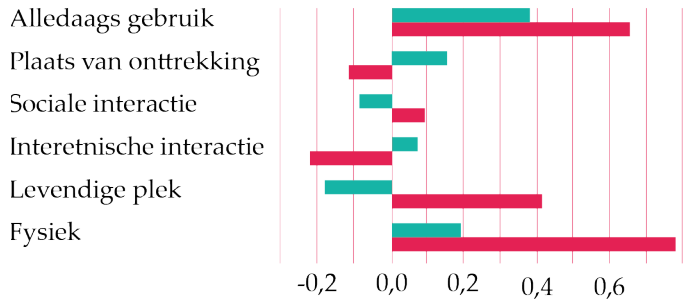
Aard van het zuiderpark en het amelandseplein

Wat in het algemeen opvalt aan de resultaten is dat voor het Amelandseplein wél verbanden geconstateerd kunnen worden en voor het Zuiderpark niet. De verklaring hiervoor is deels te vinden in de aard van het park en de betekenis van het park voor bewoners. Het Zuiderpark

is een park dat functioneert op Stadsdeelniveau. Het is een groot stadspark waar mensen vanuit meerdere buurten heen gaan om hun hond uit te laten, te sporten of, als er een evenement plaatsvindt, een evenement te bezoeken. Het Amelandseplein is een park op buurtniveau. Hier wordt gespeeld, gepraat met buurtbewoners. Op de bewonersbijeenkomst in het huis van Carnisse geven bewoners aan dat er evenementen van een lager schaalniveau plaatsvinden, zoals een barbecue of een speciaal opgezet terras. Dat de aspecten alledaags gebruik, sociale interactie en levendigheid hier wél van invloed zijn op verhuisceneigdheden, al is het verband nihil tot zwak, bevestigt dat het park op deze drie aspecten een plek inneemt in het leven van mensen.

Het verschil tussen het Zuiderpark en Amelandseplein in functies die een openbare ruimte kan hebben geeft aan dat beide parken een andere betekenis voor bewoners kunnen hebben. Gemiddeld genomen scoort op het gebied van alledaags gebruik het Zuiderpark met een 0,65 hoger dan het Amelandseplein (0,19) (grafiek 12). Al met al scoren beide parken tussen neutraal en positief. Voor het aspect 'levendigheid' blijkt dat de bewoners uit de steekproef het Zuiderpark overwegend neutraal tot positief beoordelen en het Amelandseplein. Om een antwoord op deelvraag drie te kunnen geven: Voor het aspect 'waardering fysieke openbare ruimte' wordt ook het Zuiderpark met een 0,78 gemiddeld hoger gewaardeerd dan het Amelandseplein (0,37). De algemene tevredenheid met beide parken, het gemiddelde van de zes constructen, verschilt nauwelijks tussen het Zuiderpark (0,19) en het Amelandseplein (0,07). Beide parken

Grafiek 12, waardering van de verschillende parken door de steek-

worden door alle bewoners gemiddeld bijna helemaal neutraal gewaardeerd. De tevredenheid met beide parken verschilt nauwelijks. Dat voor het Amelandseplein geldt dat de functie van alledaags gebruik, sociale interactie en levendigheid invloed hebben op de verhuiscapaciteit heeft dan ook vooral te maken met de aard van het park.

Conclusie

In de uitgevoerde statistische toetsen zijn drie verbanden bewezen tussen aspecten van tevredenheid met de openbare ruimte en verhuiscapaciteit. Opvallend is dat de hypothesen die hierdoor aangenomen kunnen worden alle drie gaan over het Amelandseplein. Het gaat om de invloed van het park als plek voor alledaags gebruik, sociale interactie en levendigheid.

Voor alledaags gebruik betekent dit dat bewoners die graag in het park komen, het een fijne plek vinden om te verblijven, het park aansprekend vinden en zich er op zijn of haar gemak voelen (dit zijn een aantal voorbeelden van onderdelen van het construct alledaags gebruik) een lagere verhuiscapaciteit hebben. De alledaagse gebruiksfunctie van

het park is dus van invloed op de verhuiscapaciteit, al is het verband klein. Dit verband kan zijn oorsprong vinden in het feit dat het park deel uitmaakt van de dagelijkse routine van bewoners. Ze lopen er regelmatig doorheen en komen er mensen tegen. Bewoners die het park minder gebruiken op deze alledaagse manier zullen daarom meer verhuiscapaciteit zijn.

De sociale interactie binnen het Amelandseplein is ook van invloed op de capaciteit van de bewoners om wel of niet binnen twee jaar te verhuizen. Vanwege de kleinschaligheid van het park, in vergelijking met het Zuiderpark, kunnen bewoners er anderen tegenkomen voor een praatje of ander contact tussen bewoners. Hierbij horen onder andere gemeenschapsgevoel, een gevoel van veiligheid een gevoel van welkom zijn en het ontmoeten van andere mensen. De sociale interactie de bewoners ervaren op het Amelandseplein is van invloed op de verhuiscapaciteit. Hoewel ook hier het verband niet sterk is kan een verbetering in sociale interactie op het plein leiden tot een lagere verhuiscapaciteit. Het derde verband dat significant

is aangetoond is de plek van levendigheid die het Amelandseplein kan bieden. Bewoners die niet willen verhuizen ervaren een levendiger omgeving dan bewoners die wel willen verhuizen. Aspecten van levendigheid zijn onder andere een gevoel van vrijheid, positieve energie, trots en gemeenschapsgevoel. Bewoners die dit gevoel hebben en daarmee de functie 'levendigheid' hoger waarderen zijn minder verhuisgeneigd. Bewoners die wel willen verhuizen vinden het Amelandseplein significant minder levendig.

Kortom, levendigheid, sociale interactie en alledaags gebruik zijn drie aspecten, van het Amelandseplein die de verhuisgeneigdheid doen dalen. Hoewel het bij de andere aspecten ook zo kan zijn, is het voor deze drie aspecten statistisch bewezen. Een grotere levendigheid, betere sociale interactie of een positievere beleving van alledaags gebruik van het Amelandseplein, hebben invloed op verhuisgeneigdheid. Investeren in deze kwaliteit van deze functies van de openbare ruimte zou als resultaat een lagere verhuisgeneigdheid kunnen opleveren.

Dit staat tegenover de huidige investeringen. Uit een artikel van Forsyth & Musacchio (2005, p.32) blijkt dat de omvang van de kleine buurtparken hen in gevaar brengt op het gebied van investeringen. Buurtparkjes, vergelijkbaar met het Amelandseplein, trekken zelden grote investeringen, met name wanneer ze worden herontworpen. De buurtparkjes worden geconfronteerd met de plannen van stadsplanners en de fondsen die beschikbaar worden gesteld voor de grotere stadsparken die bestaan uit "honderden hectaren".

Dat voor het Zuiderpark geen statistische verbanden zijn bewezen is grotendeels te verklaren door de aard van het park. Dit park functioneert op stadsdeelniveau en heeft daarom een heel andere betekenis in het leven van bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Een bezoek aan dit park is vaak meer gepland. Aspecten als levendigheid, sociale interactie en alledaags gebruik zijn hier op een andere manier van toepassing. De manier waarop deze aspecten hier worden beleefd en gewaardeerd hangen niet samen met verhuisgeneigdheid. De invloed van openbare ruimte op verhuisgeneigdheid speelt zich af op een lager schaalniveau.

H5: CONCLUSIE

Carnisse en Tarwewijk zijn twee diverse wijken waar in totaal ongeveer 12107 mensen wonen. De bewoners hebben allerlei verschillende etnische achtergronden. Ongeveer een derde van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk is Nederlands, nog een derde bestaat uit de in Nederland veel voorkomende etniciteiten: Marokkaans, Turks, Surinaams en Antilliaans, en het laatste derde deel wordt gevormd door de categorie 'overige'. Mannen en vrouwen zijn ongeveer gelijk verdeeld. Als gefocust wordt op huishoudenssamenstelling blijkt dat de helft van alle huishoudens in Carnisse en Tarwewijk bestaat uit eenpersoons huishoudens. Stellen met en stellen zonder kinderen vertegenwoordigen beide 17% van de huishoudens, en 12% van de huishoudens zijn eenoudergezinnen. Ongeveer 4% van de huishoudens is op een andere manier samengesteld. Van deze huishoudens woont 38% in een koophuis en 62% huurt. Het grootste deel (40%) van de bewoners heeft een leeftijd in de klasse 25 tot 45 jaar.

Om de invloed van tevredenheid met het Zuiderpark en Amelandseplein op de verhuiscgenigheid van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk te onderzoeken werd bewoners gevraagd naar hun beleving van de openbare ruimte. De kwaliteiten van openbare ruimte werden geabstraheerd tot zeven waarden die een openbare ruimte kan hebben. Bewoners van Carnisse en Tarwewijk konden de twee parken

hoog of laag waarderen op de aspecten: plaats van alledaags gebruik, plaats van onttrekking, plaats van herinnering, plaats voor sociale interactie, plaats voor interetnische interactie, plaats van levendigheid en fysieke openbare ruimte.

Geconcludeerd kan worden dat meerdere aspecten van tevredenheid met het Amelandseplein een klein effect hebben op de verhuiscgenigheid. Op het gebied van alledaags gebruik, sociale interactie en levendigheid kan gesteld worden dat een hogere waardering van dit aspect leidt tot een lagere verhuiscgenigheid. Wel moet opgemerkt worden dat voor alle drie de verbanden een nihil tot zwak effect geldt. De overige aspecten van tevredenheid met de openbare ruimte zijn niet significant van invloed op verhuiscgenigheid, als ook de tevredenheid met het Amelandseplein als geheel. Hoewel in de steekproef deze constructen een gemiddeld hogere score hadden onder niet-verhuiscgenigde bewoners dan onder bewoners die wel van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen, kan niet bewezen worden dat dit ook daadwerkelijk voor alle huishoudens is Carnisse en Tarwewijk geldt. Ook voor tevredenheid met de openbare ruimte in het algemeen en verhuiscgenigheid is geen verband gevonden. De hypothese 'De tevredenheid met het Amelandseplein is hoger bij bewoners die niet van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen dan bij bewoners die

wel van plan zijn binnen twee jaar te verhuizen' kan dan ook niet worden bewezen.

Voor het Zuiderpark zijn überhaupt geen verbanden vast komen te staan tussen tevredenheid met de openbare ruimte en verhuiscapaciteit. Ook hier was binnen de steekproef de gemiddelde waardering van de openbare ruimte overwegend hoger onder niet-verhuiscapaciteits bewoners dan onder bewoners met het plan om binnen twee jaar te verhuizen. Om hetzelfde over de alle bewoners van Carnisse en Tarwewijk te kunnen zeggen is echter te weinig samenhang. Dit komt omdat het Zuiderpark in tegenstelling tot het Amelandseplein een functie op stadsdeelniveau vervult. Hierdoor is de invloed op de verhuiscapaciteit niet zo groot als bij het Amelandseplein. Een aantal van de functie van dit park hebben een kleine invloed op de beslissing om de komende 2 jaar in de buurt te willen blijven wonen.

Beperkingen

Ondanks de gestructureerde aanpak van dit onderzoek zijn kleine onvolkomenheden van invloed op de resultaten. Zo zit in de methodiek al een klein foutje wat gevolgen heeft voor de representativiteit van dit onderzoek. Bij de operationalisering is er namelijk voor gekozen om etniciteit te formuleren als: 'tot welke etniciteit rekent u zich?'. Hiermee wordt gevraagd naar iemands perceptie en niet naar zijn of haar daadwerkelijke etniciteit. Hoewel deze vraagstelling voor het onderwerp openbare ruimte zeer adequaat is, is vergelijken met bestaande cijfers over etniciteit echter niet mogelijk. Het antwoord is namelijk niet gegeven op dezelfde vraag. De representativiteitsanalyse

kon daarom niet gedaan worden voor etniciteit. Tevens ontbreken vragen in de enquête over onder meer: geslacht en dagelijkse activiteit. Hierdoor kon ook voor deze eigenschappen niet op representativiteit worden getoetst.

In de enquête is de stelling 'ik kom in dit park voor privacy' opgenomen. Achter deze stellingen zijn echter niet de bolletjes om aan te kruisen afgebeeld. Hierdoor konden de respondenten dit item niet waarderen op een schaal van -2 tot +2 en is daarom grotendeels niet ingevuld. Besloten is om dit item uit het construct 'plaats van onttrekking' te laten.

Ook bij het enquêteren traden onvolkomenheden op. Zo werd in de steekproeftrekking geen rekening gehouden met het gegeven dat een overgroot deel van het woonbestand in Carnisse en Tarwewijk uit portiekwoningen bestaat. Hierdoor is er geen rekening mee gehouden dat meerdere huishoudens op één huisnummer kunnen wonen. Veel woningen in de wijk hebben een huisnummer met een toegevoegde letter. Een gevolg hiervan is dat niet alle adressen meegenomen zijn in het steekproefkader. De adressen zijn niet volledig random getrokken. Dat er per huisnummer uit de steekproeftrekking vaak drie of meer woningen zijn heeft tot gevolg gehad dat er selectie heeft plaatsgevonden tussen bewoners die thuis zijn en bewoners die niet thuis zijn. De representativiteit van de steekproef is hierdoor lager. Ook de grootte van de steekproef heeft geleid tot een lage representativiteit. Veel bewoners waren meerdere keren niet thuis. Daarnaast is het niet gelukt om elk adres drie keer aan te doen om bewoners uit te nodigen om mee te doen aan het onderzoek.

Bij het verwerken van de data zijn fouten opgemerkt in de spss-structuur. Zodra deze opgemerkt werden zijn ze verbeterd. Omdat de papieren enquêtes echter niet centraal verzameld werden zijn deze verbeteringen niet gecontroleerd. Ook zouden er fouten in de data kunnen zitten die niet opgemerkt zijn. Deze fouten zorgen voor ruis binnen de steekproef. Deze ruis wordt echter grotendeels gecompenseerd door de data die wel klopt.

Aanbevelingen

Het resultaat van dit onderzoek laat zien dat verschillende functies van het Amelandseplein invloed hebben op de verhuisgeneigdheid. Een hogere waardering van het Amelandseplein als plek van de levendigheid, als plek voor sociale interactie of als alledaagse plek zou leiden tot een lagere verhuisgeneigdheid. Een lagere waardering voor één van deze aspecten zou juist een hogere verhuisgeneigdheid opleveren. Het is daarom zinvol om op deze functies van het Amelandseplein in te zetten. Dit park op buurtniveau kan een plek zijn voor alledaags gebruik. Bewoners die er graag komen en het een fijne plek om te verblijven vinden zijn minder verhuisgeneigd dan bewoners die het aspect alledaags gebruik lager waarderen. Ook voor sociale interactie en levendigheid gaat dit op. Dit heeft onder meer te maken met: een gevoel van veiligheid, het ontmoeten van anderen, een gevoel van vrijheid en een gemeenschapsgevoel.

Hoewel het bewezen effect van deze drie functies op verhuisgeneigdheid klein is wordt aanbevolen om in te zetten op de toegevoegde waarde van buurtparken en andere openbare ruimten die op buurtniveau dienst

doen. Hoewel parken goed beoordeeld kunnen worden op bijvoorbeeld fysieke verschijningsvorm heeft de tevredenheid met openbare ruimte met betrekking tot verhuisgeneigdheid veel meer te maken met meer alledaagse functies van het park, en dan vooral die van de kleinere buurtparken als het Amelandseplein.

Dus, niet zoals de huidige situatie: investeren in de grotere stadsparken (Forsyth & Musacchio, 2005, p.32), maar in de kleine buurtparkjes zoals het Amelandseplein die dichterbij de bewoners staan en meer van invloed zijn op de tevredenheid en de wil of wel of niet te verhuizen.

Voor vervolg onderzoek zou het verstandig zijn te focussen op buurtverbondenheid. Deze aspecten van het openbare leven blijken in deze case het meest significant te zijn voor de invloed op verhuisgeneigdheid. 'Ik voel me welkom', 'ik ervaar een gemeenschapsgevoel' en 'ik ontmoet mensen' zijn stellingen die in dit onderzoek gebruikt zijn in het kader van openbare ruimte. Deze vragen kunnen echter ook vanuit de gedachte buurtverbondenheid gesteld worden.

LITERATUURLIJST

- Ariane L., Bedimo-Rung, Andrew J. Mowen, Deborah A. Cohene (2005), The Significance of Parks to Physical Activity and Public Health, A Conceptual Model. *American Journal of Preventive Medicine*. Vol 18. Pp. 159-168.
- Aalbers, M.B., (2004) Who's afraid of red, yellow and green?: Redlining in Rotterdam, Elsevier, *Geoforum* 36, 562-580
- Aalbers, M.B., (2006) 'When the Banks Withdraw, Slum Landlords Take Over': The Structuration of Neighbourhood Decline through Redlining, Drug Dealing, Speculation and Immigrant Exploitation, *Urban Studies*, Vol. 43, No. 7, 1061-1086
- Andersen, H. (2008), Why do residents want to leave deprived neighbourhoods? The importance of residents' subjective evaluations of their neighbourhood and its reputation. *Housing Built Environment*. Vol23, pp.79-101
- Adriaanse, C. (2007), Measuring residential satisfaction: a residential environmental satisfaction scale (RESS). *Housing Built Environment*. Vol22, pp.287-304
- BNG Bank, (2004), Ruimtelijke ordening, Groen wonen in de stad. *Tijdschrift B&G*. Oktober 2004, pp. 9-10.
- Brounen D., R. Cox, P. Neuteboom (2012), Safe and Satisfied? External Effects of Homeownership in Rotterdam. *Urban Studies*. vol. 49, pp. 2670-2672
- Catell, V., N. Dines, W. Gesler & S. Curtis (2008), Mingling, observing, and lingering: Everyday public spaces and their implications for well-being and social relations. *Health and Place*. Vol 14, pp. 544-561.
- CBS, Centraal Bureau voor de statistiek (2009), benaderingsstrategieën, Responsverhogende maatregelen bij sociale statistieken, Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2009. <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/8E7C1E1E-F6C8-4956-B993-3D58DE622B13/0/200905x37pub.pdf>
- Chiesure A. (2004), The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning*. Vol 68, pp. 129-138.
- Feijten, P. & M. van Ham (2009), Neighbourhood Change... Reason to Leave? *Urban Studies*. Vol 46, pp. 2103 - 2122.
- Forsyth, A. & L. Musacchio (2005), Why small parks matter. *American Planning Association*. Vol 71. Pp. 32-35
- Gemeente Rotterdam (2014). <http://www.rotterdamincijfers.nl>. Geraadpleegd op 25 maart 2014.

- Gemeente Rotterdam (2014). http://www.rotterdam.nl/groen_in_de_deelgemeente_charlois. Geraadpleegd op 25 maart 2014.
- Ham, M. van & W. Clark (2009), Neighbourhood mobility in context: household moves and changing neighbourhoods in the Netherlands. *Environment and Planning*. Vol41, pp.1442-1459
- Jansson, M. (2010), Attractive Playgrounds: Some Factors Affecting User Interest and Visiting Patterns. *Landscape Research*. Vol35, pp.63-81.
- Kearns, A. & A. Parkes (2003), living in and leaving poor neighbourhood conditions in England. *Housing Studies*. Vol18, pp. 827-851.
- Lee, J., D. Scott & M. Floyd (2001), Structural inequalities in outdoor recreation participation: a multiple hierarchy stratification perspective. *J Leisure Res*. Vol33, pp.427– 449.
- Meyer, Han, Frank de Josselin de Jong, MaartenJan Hoekstra (2006), *Het ontwerp van de openbare ruimte*. Amsterdam: SUN. Eerste druk.
- Meyer, Han, Frank de Josselin de Jong, MaartenJan Hoekstra (2009), *Het ontwerp van de openbare ruimte*. Amsterdam: SUN. Derde druk.
- Özgüner, M. (2011), Cultural Differences in Attitudes towards Urban Parks and Green Spaces. *Landscape Research*. Vol36, pp. 599 – 620.
- NRC (2011), *De stadsparken barsten uit hun voegen*. 12 mei 2011
- Payne LL, Mowen AJ, Orsega-Smith E. (2002), An examination of park preferences and behaviors among urban residents: the role of residential location, race, and age. *Leisure Sciences* 2002; 24: pp.181–98.
- Permienter, M., M. van Ham & G. Bolt (2007), Behavioural responses to neighbourhood reputations. *Housing Built Environment*. Vol 22, pp. 199-213.
- Permienter, M., M. van Ham & G. Bolt (2009), Neighbourhood reputation and the intention to leave the neighbourhood. *Environment and Planning*. Vol 41, pp. 2161-2180.
- Syllabus 2014 A de Vocht
- WBOB, WoningBevolkingsOnderzoeksBestand (2014)
- Wolch, Jennifer R., Jason Byrne, Joshia P. Newell (2014), Urban green space, public health, and environment justice: the challenge of making cities 'just green enough'. *Landscape and Urban Planning*.

BIJLAGE

INTERVIEWS

Dinsdag 1 april zijn een tweetal interviews afgenomen in het Zuiderpark. Het interview is op een semigestructureerde manier tot stand gekomen, waarbij vooraf bepaald is welke specifieke onderwerpen aan bod diende te komen. Hieronder volgt de uitwerking van beide gesprekken.

De enquêtes werden afgenomen met het idee om meer te weten te komen over fysieke waardering en plaats van herinnering. Dit was niet voldoende in de enquête teruggekomen.

De volgende kleuren geven fysieke waardering aan:

Veranderingen in het park

Herinneringen in het park

Wat mist men in het park

De grootte van het park

Fysieke elementen

De volgende codes geven een opmerking aan die te maken heeft met een ander construct dan fysieke waardering:

1: Dagelijks gebruik

2: Plaats van onttrekking

3: Sociale interactie

4: Etnische interactie

5: Levendigheid

“Ik heb het hele Zuiderpark aan mijn lijn hangen”

Interview met twee vissers

Twee mannen, zitten langs de waterkant van het Zuiderpark, hebben hengels uitgeworpen in het water, hopend op dat de vissen zullen bijten. Beide mannen geven aan dat ze lekker-weer-vissers (1) zijn. *Ze vissen er al jaren.* In 2013 hield het winterse weer lang aan en zijn beide mannen rond de maand mei gaan vissen. Nu, met het lekkere voorjaarsweer, zitten ze er al een paar weken. De een “zit hier wel tot september” maar in de winter komen ze er niet (1). Een van de mannen is door een hartinfarct in de WO terecht gekomen, de ander is al een paar jaar werkeloos. Beide komen uit Carnisse en wonen op vijf minuten fietsen van het park. De een woont er al 60 jaar, sinds zijn geboorte. Uitspraken die over het park werden gedaan, verschilden niet erg van elkaar.

Het park door de jaren heen

De twee hebben het proces van park-renovatie geheel meegemaakt en een van de mannen vertelt: “elke keer zijn we weer een stuk opgeschoven.” De hele “renovatie van het park duurde wel een jaar of 5” schatte de een. *Vroeger, zo vult de ander aan, kon je niet het hele park door varen, maar dat is veranderd, “alles is veranderd.”* Er is nu veel water, en wel zo op elkaar aangesloten dat je een rondje kunt varen, bijvoorbeeld met de kano. *De man heeft goede herinnering aan het kanoën in het park. Nu is het wel uitgebreider dan toen. Voorheen kwam iedereen hier ook om te zwemmen bij het strandje.*

De man herhaalt nogmaals het feit dat de laatste twee jaar het hele park is veranderd en dat met name “voor

de jeugd veel veranderd is.” Aan de andere kant staan veel speeltoestellen, weten ze te vertellen, “goed voor de jeugd.”

Het resultaat

De renovatie heeft wel lang geduurd maar “wat ze in het park doen is goed” en het is volgens beide een goede zet geweest. *Het park is heel toegankelijk en je kunt er makkelijk komen.* Het voormalig voetbal terrein is failliet gegaan, maar dat gebruiken ze nu ook weer en er zijn tennisbanen ontworpen. *Er zijn ook meer bomen gekapt, wat zorgt voor meer openheid.* Een paar weken terug is het park restaurant helemaal afgebrand. Als gevraagd wordt wat er nog beter kan, zien beide een *gebrek aan sanitaire voorzieningen.* “Vroeger waren er wel openbare toiletten,” nu niet meer, er staan alleen wel dixy’s bij de speeltuin. *Beide geven aan dat bij de herinrichting van het park niet specifiek naar de wensen van de bewoners is gevraagd, als zijn er “vast wel inspraakavonden geweest,”.* Maar als het bij de gemeente in het hoofd zit, dan gaat het zo. “Ach ja, we hebben niets te klagen.”

De mannen vragen zich wel af, ondanks dat ze de aanpassingen goed vinden, “of die aanpassingen het park nu veranderd hebben. Ze pakken het wel aan, maar we staan ook op nummer één van criminaliteit. Je leest vaak over overvallen” en daarna lees je er weer minder over. De laatste jaren is het heel erg, “qua veiligheid is het niet alles”(2). Hij vervolgt met: “ik zou hier geen oud vrouwtje willen zijn.” Maar dit is in het park niet heel anders dan in de rest van de wijk. Tot slot vertelt hij dat “wat er niet goed gaat kan ik je wel vertellen... maar laat maar hangen.”

Interactie

De mannen komen hier net zo vaak als voor de renovatie (1). ij zit er elke dag, om te "ontstressen en even tot mezelf komen" (2). Ook al kan dat wel thuis, waar hij het ook naar zijn zin heeft. In het park komen er altijd wel mensen langs maar "daar zit ik niet direct op te wachten, maar het is prima"(3). Alles zit hier, vertellen de mannen, het "zit helemaal vol met Turken, Antillianen, familiefeesten"(4). *Vroeger was dat ook al het geval al zien de mannen nu ook wel andere mensen.* Polen, maar "dat heeft niets met het park te maken, maar met huisvesting." Zij zijn ook degenen die lekker vis lopen te barbecueën in het park in plaats van, zoals de mannen dat zelf doen, de vis terug te doen in het water. Daar wordt ook op gecontroleerd. Naast Polen komt er ook steeds meer jeugd in het park, geven de mannen aan (5). Het is hier erg druk, zeker in het weekend, vooral mensen uit Rotterdam-Zuid. "Mensen uit Noord komen hier niet, dat is te ver weg". Het bezoek komt waarschijnlijk vooral uit de buurt, denken de mannen(1). Mensen die het Ahoy bezoeken, gebruiken het park ook niet echt. Ze komen meer hier aan en als het lekker weer is wandelen ze misschien een kort stukje.

Soms zijn er ook evenementen in het park te vinden. Zo is er een jaarlijks terugkerend festival en was er pas nog een circus aan de andere kant van het park. *Vroeger was er parkpop* (5).

Rapportcijfer

"Nu geef ik een zeven, misschien een zeven plus. Tien jaar terug had ik het zelfde cijfer gegeven. Voor de jeugd niet, daar is er veel voor veranderd".

"Onze ding, ons uitje"

Interview met twee picknickende parkbezoekers

Naast een aantal speeltoestellen in het Zuiderpark is een Turks-Marokkaans gezinnetje neergestreken. De ouders zitten op een blauw-wit geruit picknickkleed met Turks brood, fruitsap, koeken en bananen. De kinderen tussen de 2 en 7 jaar zijn druk aan het spelen. De vader is Marokkaans en is op 2,5/3 jarige leeftijd naar Nederland verhuisd. Zij is in Nederland geboren en van Turkse afkomst.

Rust en sociale interactie

De vrouw is veel aan het woord. Het gezin woont op zeven minuten afstand van het park en ze komen graag in het park (1).ls ze in het park zijn, zijn ze altijd met de kinderen en ze maken er een lekker dagje uit(1) van: "Het is echt onze ding, ons uitje". Ze nemen dan wat eten en drinken mee en gaan altijd naar de speeltoestellen, voor de kinderen. De kinderen spelen dan ook met andere kinderen (4). Dan hebben ze zelf wat rust en kunnen ze lekker ontspannen. De vrouw: "Ik kom hier tot rust, iedereen denk ik." De man: "Ja, op zich is het altijd lekker om in het groen te zijn." De vrouw: "dat doet elk mens goed"(2).

Ze komen hier vaak bekende mensen tegen. Mensen uit de buurt, vrienden en kennissen (2). In de pauze komen er kantoormensen voor hun lunchpauze. Ook laten mensen hun hond uit in het park (1).In het weekend is het drukker dan doordeweeks, en in de zomer komen er ook mensen van buiten Rotterdam in het park(1).

Fysiek gebruik

Het echtpaar is erg tevreden over de fysieke inrichting van het Zuiderpark. De vrouw praat honderduit over wat er allemaal is.

“Ze hebben hier van alles!” De speeltoestellen voor de kinderen vinden ze erg leuk, zeker in de zomer, dan genieten de kinderen extra en vinden het fantastisch. De kinderen kunnen dan ook met water spelen (er stroomt dan water over wat kleine rotsen) en lekker nat worden.

Ook kun je in het park kanoën, fietsen, en skeelers huren bij TOS (thuis op straat).

Bij lekker weer kunnen ze ijsjes halen bij het inmiddels afgebrande Sushi restaurant, wat eerder een Nederlands restaurant was. En als ze zelf geen ijsjes halen, komt er wel een ijscoman langs op de fiets. “Dat is heel leuk”. Van de brand wist de man niet af. Hij: “ik dacht: ik mis iets”. Zij wist er wel vanaf.

Het echtpaar houdt zich ook aan de barbecue-zone. De man vindt dat regelingen hiervoor goed zijn getroffen. “Er staat een bord waarbij staat dat je op 10 meter van daar mag barbecueën. Er staan daar minder bomen, dus is er ook minder kans op vuur”.

Ze vinden beiden het Zuiderpark echt mooi: “Het park bij de Euromast is niet zo mooi als hier”.

Volgens het echtpaar heeft dit park alle voorzieningen die een park nodig heeft. “Het is één van de betere parken. Het is ook een groot park. Even verderop... ben ik een keer gekomen. Maar dat dat een stuk van dit park is, wist ik niet. Ik ken meer dit stuk”.

Er zijn zelfs tennisvelden en er is fitnessapparatuur (daar maakt zij gebruik van, zij beschuldigt hem ervan dat hij er alleen op wil zitten).

Het park wordt goed schoongehouden en er is geen rommel. Wat het echtpaar als een positief punt ziet, is dat er vorig jaar tasjes werden uitgedeeld om je eigen rommel op te ruimen. Dat geeft aan dat men het park netjes wil houden. Ook zijn er meerdere openbare toiletten.

Er is veel vernieuwd en veranderd in het Zuiderpark. Er zijn veel bomen omgezaagd. Maar de speeltoestellen zijn hetzelfde gebleven. Het afgelopen jaar is er ook weer een opknapbeurt geweest. Het hout van de boulevard is vervangen, en de brug ook.

Ervaringen

Zowel de man als de vrouw heeft nog nooit slechte ervaringen gehad in het Zuiderpark, hoewel ze wel eens “slechte verhalen horen”(1). Zij heeft op ‘Opsporing verzocht’ (tv-programma) gehoord dat een jongen in het Zuiderpark in elkaar was geslagen. Gelukkig hebben zij daar in het park nog nooit iets van meegekregen. De vrouw vindt het rustig in het park. Wat de vrouw zich herinnert, zijn de leuke activiteiten in het park (5). Vorig jaar, ergens in maart, waren er activiteiten in het park, met een ridderthema. “Super leuk! De kinderen hebben een kasteel en hutten gebouwd”. Ook worden er meer dingen in het park georganiseerd, zoals een rommelmarkt en een kermis. Er wordt meer georganiseerd dan ze weten; er is genoeg te doen. “Meestal weet je het niet precies, als je ziet dat er iets aan de gang is, ga je”.

Als we hen bedanken voor hun medewerking, krijgen we een banaan en een lekkere chocoladekoek in de handen gedrukt. “Jullie kunnen vast wel wat energie gebruiken”.

[Beschrijving parken]

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
NZUID_CONSTR_A LL	102	-1,00	2,00	,6536	,58444
NAMEL_CONSTR_A LL	69	-2,00	1,20	,1912	,75161
NZUID_CONSTR_O NT	34	-2,00	2,00	-,1181	,83974
NAMEL_CONSTR_ ONT	26	-2,00	1,00	-,1841	,88427
NZUID_CONSTR_S OCINT	99	-1,14	1,57	,0907	,54805
NAMEL_CONSTR_S OCINT	69	-2,00	1,29	,0676	,55346
NZUID_CONSTR_IN TINT	96	-2,00	1,20	-,2269	,64238
NAMEL_CONSTR_I NTINT	67	-2,00	1,40	-,0885	,68564
NZUID_CONSTR_L EV	94	-1,00	1,88	,4123	,58383
NAMEL_CONSTR_L EV	68	-2,00	1,38	,1513	,63834
NZUID_CONSTR_F YS	78	-,78	1,67	,7786	,49794
NAMEL_CONSTR_F YS	42	-1,56	1,11	,3773	,55613
Tevredenheid_zuider park	29	-,81	,98	,1869	,46854
Tevredenheid_amela ndseplein	19	-1,93	,87	,0746	,69785
Valid N (listwise)	10				

Alledaags gebruik Zuiderpark

Case Processing Summary

	N	%
Valid	104,99	79,7
Cases Excluded ^a	26,79	20,3
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,840	,844	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Komt er graag	,75	,770	104,99
Voelt op zijn gemak	,73	,728	104,99
Fijne verblijfsplek	,84	,654	104,99
Aansprekelijkheid	,57	,768	104,99
Reputatie	,38	,792	104,99

Alledaags gebruik Amelandseplein

Case Processing Summary

	N	%
Valid	70,10	53,2
Cases Excluded ^a	61,68	46,8
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,912	,915	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Komt er graag	,17	,963	70,10
Voelt op zijn gemak	,29	,786	70,10
Fijne verblijfsplek	,29	,791	70,10
Aansprekelijkheid	,04	,946	70,10
Reputatie	,17	,836	70,10

Plaats van onttrekking Zuiderpark

Case Processing Summary

	N	%
Valid	36,29	27,5
Cases Excluded ^a	95,49	72,5
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,815	,843	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Weg van drukte	,35	,926	36,29
Reflectie	,17	1,073	36,29
Bezinning	,03	1,063	36,29
Privacy	-,52	,808	36,29
Privacy elders niet	-,57	1,555	36,29

Plaats van onttrekking Amelandeplein

Case Processing Summary

	N	%
Valid	27,48	20,9
Cases Excluded ^a	104,30	79,1
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,958	,959	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Weg van drukte	-,08	,938	27,48
Reflectie	-,06	1,030	27,48
Bezinning	-,20	1,001	27,48
Privacy	-,32	,830	27,48
Privacy elders niet	-,40	,955	27,48

Plaats van sociale interactie Zuiderpark

Case Processing Summary

	N	%
Valid	97,87	74,3
Cases Excluded ^a	33,91	25,7
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,770	,771	7

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Welkom	,77	,675	97,87
Omzien	-,19	,778	97,87
Verbondenheid	-,31	,856	97,87
Onmoeting	-,18	1,067	97,87
Vrienden	-,68	,884	97,87
Gemeenschapsgevoel	-,24	,823	97,87
Veiligheid	,36	,803	97,87

Plaats van sociale interactie Amelandseplein

Case Processing Summary

	N	%
Valid	68,71	52,1
Cases Excluded ^a	63,07	47,9
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,805	,801	7

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Welkom	,38	,768	68,71
Omzien	-,11	,752	68,71
Veiligheid	,35	,766	68,71
Verbondenheid	-,28	,817	68,71
Vrienden	-,27	,847	68,71
Onmoeting	,10	,936	68,71
Gemeenschapsgevoel	-,14	,894	68,71

Plaats van interetnische interactie Zuiderpark

Case Processing Summary

	N	%
Valid	97,61	74,1
Cases Excluded ^a	34,17	25,9
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,725	,726	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Intretnische ontmoeting	,15	1,031	97,61
Tolerantie	-,29	,978	97,61
Bijdrage interetnische ontmoeting	-,42	,969	97,61
Interetnische contacten	-,72	,769	97,61
Etnische groepen	,15	,855	97,61

Plaats van interetnische interactie Amelandseplein

Case Processing Summary

	N	%
Valid	97,61	74,1
Cases Excluded ^a	34,17	25,9
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,725	,726	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Intretnische ontmoeting	,15	1,031	97,61
Tolerantie	-,29	,978	97,61
Bijdrage interetnische ontmoeting	-,42	,969	97,61
Interetnische contacten	-,72	,769	97,61
Etnische groepen	,15	,855	97,61

Plaats van levendigheid Zuiderpark

Case Processing Summary

	N	%
Valid	96,05	72,9
Cases Excluded ^a	35,73	27,1
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,875	,875	8

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Vrij voelen	,73	,753	96,05
Levendig	,80	,677	96,05
Goed gevoel	,41	,846	96,05
Positieve energie	,37	,813	96,05
Reputatie	,36	,812	96,05
Veiligheid	,38	,781	96,05
Gemeenschapsgevoel	-,20	,806	96,05
Trots	,46	,830	96,05

Plaats van levendigheid Amelandseplein

Case Processing Summary

	N	%
Valid	69,10	52,4
Cases Excluded ^a	62,68	47,6
Total	131,78	100,0

Weighted by the variable

NWeegfactor_huishoudenssamenstelling

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,899	,900	8

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Gemeenschapsgevoel	-,13	,888	69,10
Trots	,05	,795	69,10
Veiligheid	,36	,767	69,10
Reputatie	,17	,842	69,10
Positieve energie	-,09	,861	69,10
Goed gevoel	,11	,877	69,10
Levendig	,56	,770	69,10
Vrij voelen	,19	,809	69,10

Group Statistics

	verhuisplannen	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
NZUID_CONSTR_ALL	ja	40	,6182	,60382	,09562
	nee	60	,7055	,56170	,07245
NZUID_CONSTR_SOCINT	ja	40	,0980	,59124	,09362
	nee	57	,0855	,53134	,07052
NZUID_CONSTR_INTINT	ja	34	-,2974	,60561	,10403
	nee	59	-,1985	,67410	,08752
NZUID_CONSTR_LEV	ja	37	,3714	,58610	,09696
	nee	55	,4504	,58015	,07814
NZUID_CONSTR_FYS	ja	32	,7744	,45163	,07969
	nee	43	,8149	,51888	,07905

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
NZUID_CONSTR_ALL	Equal variances assumed	1,816	,181	-,739	98	,462	-,08735	
	Equal variances not assumed			-,728	79,174	,469	-,08735	
NZUID_CONSTR_SOCI NT	Equal variances assumed	,326	,569	,109	95	,913	,01254	
	Equal variances not assumed			,107	78,008	,915	,01254	
NZUID_CONSTR_INTIN T	Equal variances assumed	,118	,732	-,706	91	,482	-,09889	
	Equal variances not assumed			-,727	74,794	,469	-,09889	
NZUID_CONSTR_LEV	Equal variances assumed	,567	,453	-,636	90	,526	-,07903	
	Equal variances not assumed			-,635	75,723	,528	-,07903	
NZUID_CONSTR_FYS	Equal variances assumed	,200	,656	-,354	73	,724	-,04056	

Equal variances not

	verhuisplannen	N	Mean Rank	Sum of Ranks
NAMEL_CONSTR_ALL	nee	41	35,85	1470,00
	ja	22	24,82	546,00
	Total	63		
NZUID_CONSTR_ONT	nee	18	16,17	291,00
	ja	10	11,50	115,00
	Total	28		
NAMEL_CONSTR_ONT	nee	10	11,20	112,00
	ja	13	12,62	164,00
	Total	23		
NAMEL_CONSTR_SOCINT	nee	41	35,33	1448,50
	ja	22	25,80	567,50
	Total	63		
NAMEL_CONSTR_INTINT	nee	39	34,15	1332,00
	ja	22	25,41	559,00
	Total	61		
NAMEL_CONSTR_LEV	nee	40	34,83	1393,00
	ja	22	25,45	560,00
	Total	62		
NAMEL_CONSTR_FYS	nee	21	18,43	387,00
	ja	14	17,36	243,00
	Total	35		
Tevredenheid_zuiderpark	nee	15	14,60	219,00
	ja	9	9,00	81,00
	Total	24		
Tevredenheid_amelandseplein	nee	8	10,25	82,00
	ja	8	6,75	54,00
	Total	16		

Test Statistics^a

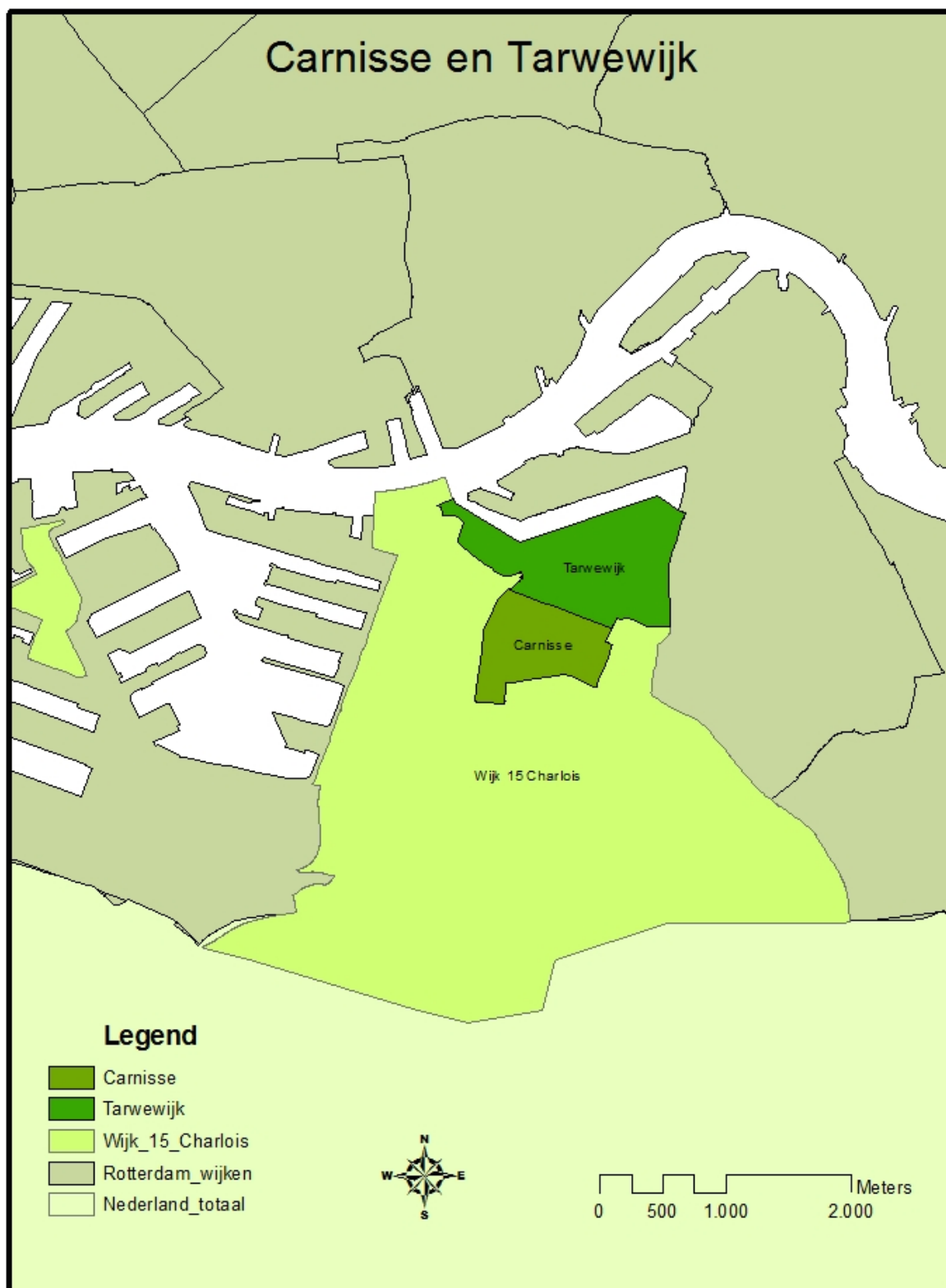
	NAMEL_CONSTR_A LL	NZUID_CONSTR_O NT	NAMEL_CONSTR_O NT	NAMEL_CONSTR_S OCINT	NAMEL_CONSTR_I NTINT	NAMEL_CONSTR_L EV	NAMEL_CONST YS
Mann-Whitney U	293,000	60,000	57,000	314,500	306,000	307,000	138
Wilcoxon W	546,000	115,000	112,000	567,500	559,000	560,000	243
Z	-2,297	-1,450	-,513	-1,981	-1,935	-1,968	.
Asymp. Sig. (2-tailed)	,022	,147	,608	,048	,053	,049	
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]		,160 ^b	,648 ^b				,

a. Grouping Variable: verhuisplannen

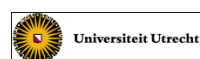
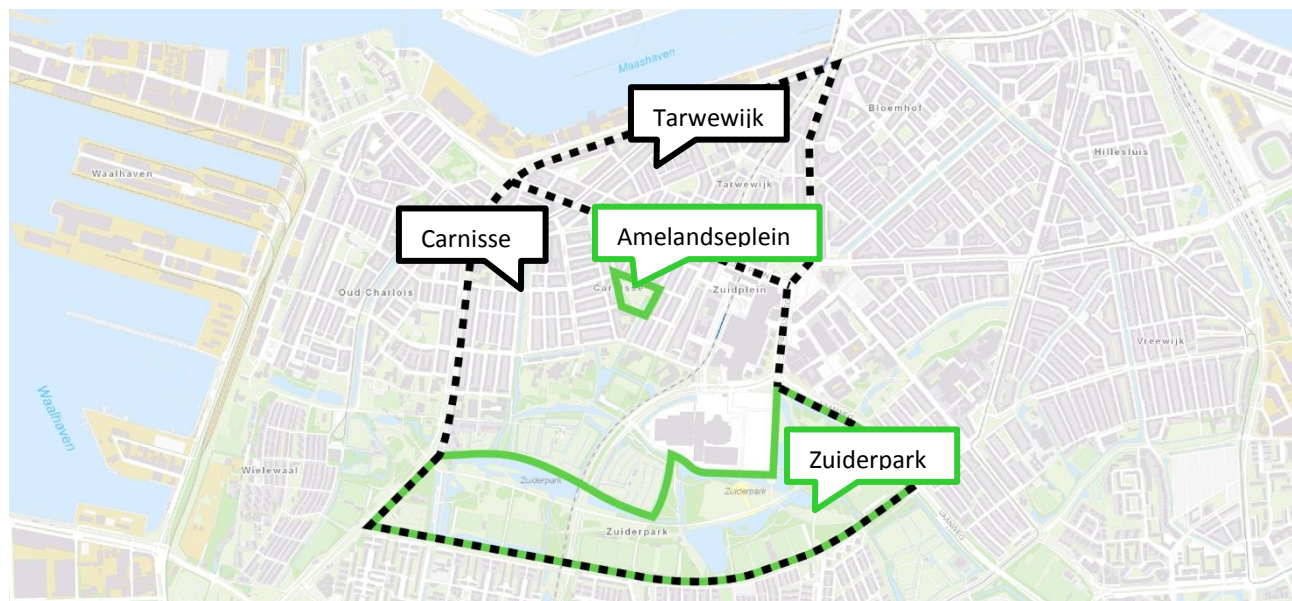
b. Not corrected for ties.

Carnisse en Tarwewijk

Enquête Carnisse en Tarwewijk

Geachte bewoner van Rotterdam-Zuid,

Hier voor u ligt een enquête over de wijken Carnisse en Tarwewijk. Door deze enquête hopen we inzicht te krijgen in de tevredenheid en de verhuisgeneigdheid van de bewoners van deze twee wijken. Het onderzoek is een samenwerking tussen de Veldacademie uit Rotterdam-Zuid, de Technische Universiteit Delft en de Universiteit Utrecht. De bevindingen over uw wijk zullen 11 april worden gepresenteerd op de Veldacademie. U bent van harte welkom om deze presentatie bij te wonen.

- We willen de hoofdbewoner van dit adres of de partner verzoeken deze enquête in te vullen.
- Deze persoon dient 18 jaar of ouder te zijn
- Het invullen van de enquête kost ongeveer 20 minuten
- De enquête bestaat uit de onderdelen A tot en met G
- De vragen staan zowel op de voor- als achterzijde gedrukt
- Soms mogen vragen worden overgeslagen, dit staat dan duidelijk aangegeven

De enquête wordt anoniem verwerkt. Dat wil zeggen dat nooit iemand kan achterhalen wie, op welk adres, wat voor antwoorden geeft.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking

In te vullen door de enquêteur

Enquêteur

Non-respons 1

Tijd

Reden

Nummer

Non-respons 2

Tijd

Reden

A**De volgende vragen gaan over uw woning.**

A1 In wat voor woning woont u?

- ☐ Particuliere huurwoning
- ☐ Sociale huurwoning
- ☐ Koopwoning

A2 Wanneer bent u in uw huidige woning komen wonen? Jaar:

A3 In welk type woning woont u?

- ☐ Meergezinswoning (flat, appartement, beneden/bovenwoning)
- ☐ Rijtjeswoning
- ☐ 2-onder-1-kapwoning
- ☐ Anders, namelijk:

A4 In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen aangaande uw woning?

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
Ik ben tevreden over de ruimte (grootte) van mijn eigen woning.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb genoeg buitenruimte (zoals terras of tuin) bij mijn woning.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben tevreden met de onderhoudsstaat van mijn woning (denk aan elektriciteit, verwarming, leidingwerk).	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben tevreden met de buitenkant van mijn woning (uiterlijk en staat).	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben tevreden met de binnenkant (inrichting etc.) van mijn woning.	☐	☐	☐	☐	☐
Er is sprake van achterstallig onderhoud in mijn woning.	☐	☐	☐	☐	☐

A5 Welk rapportcijfer geeft u aan uw woning?

1 zeer slecht – 10 zeer goed

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cijfer:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

A6 Heeft u de mogelijkheid om gebruik te maken van een lift om uw woning te bereiken?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

A7 Op welke wijze bereikt u de woning?

- ☐ Via mijn eigen voordeur aan de straat
- ☐ Via een galerij
- ☐ Via een openportiek of gemeenschappelijk trappenhuis dat in open verbinding staat met de straat
- ☐ Via een gesloten portiek of afgesloten gemeenschappelijk trappenhuis dat niet in directe verbinding staat met de straat

- A8 Hoeveel verdiepingen heeft u binnen uw woning?
- ☐ 1
  - ☐ 2
  - ☐ 3
  - ☐ 4
  - ☐ Meer dan 4 verdiepingen
- A9 Op welke verdieping is de voordeur van uw woning?
- ☐ Straatniveau
  - ☐ Een halve verdieping boven straatniveau
  - ☐ 1^e verdieping
  - ☐ 2^e verdieping
  - ☐ 3^e verdieping
  - ☐ 4^e verdieping
  - ☐ Op een verdieping hoger dan de 4^e verdieping
- A10 Op welke verdieping van het gebouw waarin u woont, ligt de eerste verdieping van uw woning?
- ☐ Straatniveau
  - ☐ 1^e verdieping
  - ☐ 2^e verdieping
  - ☐ 3e verdieping
  - ☐ 4e verdieping
  - ☐ Op een verdieping hoger dan de 4e verdieping
- A11 Heeft u bovenburen?
- ☐ Ja
  - ☐ Nee
- A12 Grenst de zijkant van uw woning direct aan de bebouwing?
- ☐ Ja, mijn woning grenst aan twee zijden direct aan bebouwing
  - ☐ Ja, mijn woning grenst aan één zijde direct aan bebouwing
  - ☐ Nee, mijn woning grenst niet aan bebouwing
- A13 Hoeveel lagen telt het bouwblok waarin u woont? (dit is inclusief de laag op de begane grond, dus zonder eventuele kelder)
- ☐ 1
  - ☐ 2
  - ☐ 3
  - ☐ 4
  - ☐ 5
  - ☐ Meer dan 5 verdiepingen
- A14 Wat voor een soort dak heeft het bouwblok waarin u woont?
- ☐ Een plat dak
  - ☐ Een puntvormig dak
- A15 Staat het gebouw waarin u woont op een voor de helft in de grond verzonken verdieping met kelderboxen?
- ☐ Ja
  - ☐ Nee

A16 Kies de foto die het meest op uw eigen woning(blok) lijkt.

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

☐

B

De volgende vragen gaan over voorzieningen in uw wijk.

B1 In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen over de voorzieningen in uw wijk?

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
Ik ben tevreden met het aantal voorzieningen in mijn buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben tevreden met de kwaliteit van de voorzieningen in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak vooral gebruik van de voorzieningen in mijn eigen buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Een supermarkt en een basisschool moeten in mijn buurt aanwezig zijn	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben blij dat er een basisschool in mijn buurt zit	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben blij dat er een supermarkt in mijn buurt zit	☐	☐	☐	☐	☐

B2 Ontbreken er voorzieningen in uw wijk?

☐ Nee

☐ Ja, namelijk:

B3 Welke supermarkt bezoekt u het meest?

☐ De supermarkt in de buurt

☐ De supermarkt op het Zuidplein

☐ Elders, namelijk:

B3 Hoe vaak bezoekt u de supermarkt in uw buurt?

Kies wat het beste bij u past

- ☐ Dagelijks
- ☐ 1 keer per week
- ☐ 1 keer per maand
- ☐ 1 keer per jaar
- ☐ Nooit

C

De volgende vragen gaan over de groene openbare ruimtes in uw wijk: het Zuiderpark en het Amelandseplein

C1 Kent u het Zuiderpark?

- ☐ Ja
- ☐ Nee → *Ga door naar de vraag C7*

C2 Hoe vaak komt u in het Zuiderpark?

- ☐ Nooit
- ☐ Dagelijks (vrijwel iedere dag)
- ☐ Wekelijks (een paar keer per week)
- ☐ Maandelijks (een paar keer per maand)
- ☐ Een paar keer per jaar

C3 De volgende stellingen gaan over uw beleving van het Zuiderpark. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de onderstaande stellingen. Per stelling kruist u het bolletje aan dat het beste bij uw beleving past.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
Ik kom graag in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me op mijn gemak in het park	☐	☐	☐	☐	☐
Dit park is een fijne plek om te verblijven	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vrij in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me gediscrimineerd in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Het park spreekt me aan	☐	☐	☐	☐	☐
Dit park is een levendige plek	☐	☐	☐	☐	☐
Door dit park voel ik me goed	☐	☐	☐	☐	☐
Ik krijg positieve energie van dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Dit park heeft een goede reputatie	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me veilig in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me welkom in het park	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen in het park kijken naar mij om	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me verbonden met de mensen in het park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ervaar een gemeenschapsgevoel in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben trots op dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Het park ziet er mooi uit	☐	☐	☐	☐	☐
Het park is schoon	☐	☐	☐	☐	☐
Het park is goed onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ervaar overlast in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ervaar het park als een groene plek	☐	☐	☐	☐	☐

C4 Met welk rapportcijfer waardeert u de volgende onderdelen van het park?

1 zeer slecht – 10 zeer goed

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Zitmogelijkheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Speelmogelijkheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verlichting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Groen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C5 De volgende stellingen gaan over uw ervaringen in het Zuiderpark. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de onderstaande stellingen. Per stelling kruist u het bolletje aan dat het beste bij uw beleving past.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
In het park ontmoet ik mensen die ik nog niet kende	☐	☐	☐	☐	☐
In het park heb ik vrienden gemaakt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ontmoet in het park mensen van een andere etniciteit	☐	☐	☐	☐	☐
In dit park kom ik meer te weten over gewoonten van anderen	☐	☐	☐	☐	☐
Het park draagt voor mij bij aan ontmoetingen met mensen van een andere etniciteit	☐	☐	☐	☐	☐
Door het bezoeken van dit park heb ik sterkere banden gekregen met mensen van een andere etniciteit	☐	☐	☐	☐	☐
Verschillende etnische groepen kunnen in het park goed met elkaar overweg	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kom in dit park om even weg te zijn van de alledaagse drukte	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kom in dit park om mijn gedachten op een rijtje zetten	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kom in dit park om tot mijzelf komen	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kom in dit park voor de privacy	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind privacy in dit park die ik ergens anders niet vind	☐	☐	☐	☐	☐

C6 Welk rapportcijfer geeft u aan het Zuiderpark in het algemeen?

1 zeer slecht – 10 zeer goed

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Zuiderpark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C7 Kent u het Amelandseplein?

- ☐ Ja
- ☐ Nee → Ga door naar de vragen van onderdeel D

C8 Hoe vaak komt u in het Amelandseplein?

- ☐ Nooit
- ☐ Dagelijks (vrijwel iedere dag)
- ☐ Wekelijks (een paar keer per week)
- ☐ Maandelijks (een paar keer per maand)
- ☐ Een paar keer per jaar

- C9 De volgende stellingen gaan over uw beleving van het Amelandseplein. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de onderstaande stellingen. Per stelling kruist u het bolletje aan dat het beste bij uw beleving past.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
Ik kom graag in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me op mijn gemak in het park	☐	☐	☐	☐	☐
Dit park is een fijne plek om te verblijven	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vrij in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me gediscrimineerd in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Het park spreekt me aan	☐	☐	☐	☐	☐
Dit park is een levendige plek	☐	☐	☐	☐	☐
Door het park voel ik me goed	☐	☐	☐	☐	☐
Ik krijg positieve energie van dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Dit park heeft een goede reputatie	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me veilig in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me welkom in het park	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen in het park kijken naar mij om	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me verbonden met de mensen in het park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ervaar een gemeenschapsgevoel in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben trots op dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Het park ziet er mooi uit	☐	☐	☐	☐	☐
Het park is schoon	☐	☐	☐	☐	☐
Het park is goed onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ervaar overlast in dit park	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ervaar het park als een groene plek	☐	☐	☐	☐	☐

- C10 Met welk rapportcijfer waardeert u de volgende onderdelen van het park?
1 zeer slecht – 10 zeer goed

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Zitmogelijkheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Speelmogelijkheden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verlichting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Groen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- C11 De volgende stellingen gaan over uw ervaringen in het Amelandseplein.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
In het park ontmoet ik mensen die ik nog niet kende	☐	☐	☐	☐	☐
In het park heb ik vrienden gemaakt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ontmoet in het park mensen van een andere etniciteit	☐	☐	☐	☐	☐
In dit park kom ik meer te weten over gewoonten van anderen	☐	☐	☐	☐	☐
Het park draagt voor mij bij aan ontmoetingen met mensen van een andere etniciteit	☐	☐	☐	☐	☐

Door het bezoeken van dit park heb ik sterkere banden gekregen met mensen van een andere etniciteit	☐	☐	☐	☐	☐

Verschillende etnische groepen kunnen in het park goed met elkaar overweg	☐	☐	☐	☐	☐

Ik kom in dit park om even weg te zijn van de alledaagse drukte	☐	☐	☐	☐	☐

Ik kom in dit park om mijn gedachten op een rijtje zetten	☐	☐	☐	☐	☐

Ik kom in dit park om tot mijzelf komen	☐	☐	☐	☐	☐

Ik kom in dit park voor privacy	☐	☐	☐	☐	☐

Ik vind privacy in dit park die ik ergens anders niet vind	☐	☐	☐	☐	☐

C12 Welk rapportcijfer geeft u aan het Amelandseplein in het algemeen?

1 zeer slecht – 10 zeer goed

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Amelandseplein	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

D

De volgende vragen gaan over uw contacten in de buurt.

D1 De volgende stellingen gaan over u en uw buurt.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
Ik voel mij thuis in deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel mij verbonden met deze buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Als er een buurtactiviteit (bijvoorbeeld een buurtbarbecue of buurtfeest) georganiseerd zou worden, zou ik hier heen gaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Veel van mijn vrienden wonen in dezelfde buurt als waar ik nu woon.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb goede vrienden in deze buurt wonen.	☐	☐	☐	☐	☐

D2 De volgende stellingen gaan over uw contacten in de buurt.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
Het contact tussen mij en mijn buren is goed.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik maak graag een praatje met mijn buurtbewoners.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ga af en toe op bezoek bij mijn buren.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ga meer om met buurtbewoners van mijn eigen etniciteit dan van een andere etniciteit.	☐	☐	☐	☐	☐
Veel van de sociale contacten die ik binnen	☐	☐	☐	☐	☐

mijn buurt heb, zijn met mensen van een andere etniciteit.

Mijn sociale leven speelt zich meer af in andere buurten of steden dan in mijn eigen buurt.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

E

De volgende vragen gaan over verhuisgeneigdheid

E1 Bent u van plan binnen nu en twee jaar te verhuizen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

E2 Bent u in staat om te verhuizen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, want:

E3 Indien u wilt verhuizen, wat is hiervoor de belangrijkste reden?

Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ Ik ben ontevreden over mijn huidige woning.
- ☐ De voorzieningen in Carnisse en Tarwewijk zijn niet naar wens.
- ☐ De buurtomgeving is niet naar wens
- ☐ Ik wil graag een grotere tuin
- ☐ Vanwege werk
- ☐ Ik wil graag een grotere of luxere woning
- ☐ Vanwege veranderingen in privéomstandigheden (denk aan gezinsuitbreiding)
- ☐ Ik wil niet verhuizen

E4 Waar zou u heen willen als u zou verhuizen?

- ☐ Andere locatie binnen Carnisse of Tarwewijk
- ☐ Andere wijk in Rotterdam-Zuid
- ☐ Rotterdam (overige wijken)
- ☐ Plaats buiten Rotterdam, namelijk:
- ☐ Ik wil niet verhuizen

E5 De volgende stellingen gaan over uw verhuisgeneigdheid. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de onderstaande stellingen. Per stelling kruist u het bolletje aan dat het beste bij uw mening past.

	Helemaal oneens	Oneens	Niet oneens en niet eens	Eens	Helemaal eens
Als ik zou (kunnen) verhuizen, zou ik verhuizen naar een andere buurt of stad waar veel van mijn vrienden wonen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik zou (kunnen) verhuizen, zou ik zeker binnen Carnisse/Tarwewijk blijven wonen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik zou (kunnen) verhuizen, zou ik zeker binnen Rotterdam blijven wonen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik wil graag in deze buurt blijven wonen.	☐	☐	☐	☐	☐

E6 Als u graag in deze buurt wilt blijven wonen, kunt u dan aangeven waarom?

- ☐ Veel van mijn sociale contacten zijn hier
- ☐ Ik voel mij verbonden met de buurt
- ☐ Anders, namelijk:

G

De enquête eindigt met vragen over uzelf en uw huishouden.

G1 Wat is uw leeftijd: Jaar

G2 Tot welke etniciteit rekent u zichzelf?

- ☐ Nederlands
- ☐ Marokkaans
- ☐ Turks
- ☐ Antilliaans
- ☐ Surinaams
- ☐ Anders, namelijk:

G3 Hoe is uw huishouden samengesteld:

- ☐ Alleenstaand
- ☐ Samenwonend / gehuwd, met thuiswonende kinderen
- ☐ Samenwonend / gehuwd, zonder kinderen
- ☐ Eenoudergezin
- ☐ Overig, namelijk:

Beantwoord de volgende vraag (G4) alleen als u thuiswonende kinderen heeft.

Zo nee, ga dan verder met vraag G5

G4 A Hoeveel thuiswonende kinderen heeft u? Kinderen
 B Hoeveel thuiswonende kinderen zitten er op de basisschool? Kinderen
 C Zitten deze kinderen in Tarwewijk of Carnisse op school? ☐ Ja ☐ Nee

G5 Volgt u op dit moment een opleiding?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, een VMBO opleiding (lbo, mavo, mulo, e.d.)
- ☐ Ja, een HAVO / VWO (hbs) opleiding
- ☐ Ja, een MBO opleiding
- ☐ Ja, een HBO / WO opleiding
- ☐ Ja, een andere opleiding namelijk:

G6 Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- ☐ VMBO (lbo, mavo, mulo, e.d.)
- ☐ HAVO / VWO (hbs)
- ☐ MBO
- ☐ HBO / WO
- ☐ Anders, namelijk:

- G7 Kunt u aangeven in welke categorie het besteedbaar inkomen per maand van uw huishouden valt? Kortom, hoeveel geld krijgt uw huishouden maandelijks binnen? (Dus uzelf en uw eventuele partner en kinderen)
- ☐ 0 – 999 euro
  - ☐ 1000 – 1499 euro
  - ☐ 1500 – 1999 euro
  - ☐ 2000 – 2499 euro
  - ☐ 2500 – 2999 euro
  - ☐ 3000 – 3499 euro
  - ☐ 3500 – 3999 euro
  - ☐ Meer dan 4000 euro

Wij danken u hartelijk voor uw medewerking!